

Arbeidsnotat
2023:9

Forskerhverdag under koronapandemien

Resultater fra en panelundersøkelse av norske forskere 2022

Inge Ramberg og Kaja Wendt

NIFU

Arbeidsnotat
2023:9

Forskerhverdag under koronapandemien

Resultater fra en panelundersøkelse av norske forskere 2022

Inge Ramberg og Kaja Wendt

Arbeidsnotat 2023:9

Utgitt av Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning (NIFU)
Adresse Postboks 2815 Tøyen, 0608 Oslo. Besøksadresse: Økernveien 9, 0653 Oslo.

Prosjektnr. 21292

Oppdragsgiver Norges forskningsråd
Adresse Postboks 564, 1327 Lysaker

Fotomontasje NIFU

ISBN 978-82-327-0604-4
ISSN 1894-8200 (online)

Copyright NIFU: CC BY 4.0

www.nifu.no

Forord

Dette arbeidsnotatet presenterer hovedfunn fra en spørreundersøkelse om koronapandemiens virkninger for norske forskere. Undersøkelsen ble sendt høsten 2022 til et representativt utvalg av forskere ved universiteter, høyskoler og forskningsinstitutter. Dette er en spørreundersøkelse som vil bli gjentatt flere ganger fram til 2025, dels for å fange opp nye tema. Materialet inngår i et større prosjekt om koronapandemiens virkninger på det norske forskningssystemet. Prosjektet er finansiert av Norges forskningsråd etter et felles initiativ fra rådet selv, Kunnskapsdepartementet, Universitets- og høyskolerådet og Forskningsinstituttene fellesarena. NIFU gjennomfører prosjektet i samarbeid med SSB. Denne rapporten er deskriptiv og presenterer funn på et overordnet nivå. Nærmere analyser av utvalgte tema vil bli gjennomført og publisert fortløpende som del av prosjektet.

Vi takker medlemmene av referansegruppen for prosjektet for viktige innspill og ikke minst respondentene som har besvart første runde av spørreskjemaundersøkelsen.

Oslo, mai 2023

Espen Solberg
forskningsleder

Innhold

Sammendrag	6
1 Innledning.....	9
1.1 Bakgrunn	9
1.2 Problemstillinger og analytisk tilnærming.....	10
1.3 Framstillingen av hovedresultater	11
2 Hovedresultater.....	12
2.1 Forskningens innretning	12
2.2 Framdrift og forsinkelser høsten 2022	19
2.3 Hjemmekontor og faglig samarbeid.....	30
2.4 Faglige reiser.....	38
2.5 Respondentenes kommentarer til undersøkelsen	41
3 Gjennomføringen av undersøkelsen	44
3.1 Utvalgstreking.....	44
3.2 Spørreskjemaet.....	46
3.3 Datakvalitet og frafall.....	47
Vedlegg.....	50
Vedlegg 1: Oversikt over brutto og nettoutvalg	50
Vedlegg 2: Spørreskjemaet Forskerhverdag under pandemien. Høst 2022	52
Vedlegg 3: Svarfordelingen i enkeltspørsmål.....	57
Tabelloversikt.....	64
Figuroversikt.....	66

Sammendrag

Hvordan har koronapandemien påvirket norske forskeres arbeidshverdag og hvilke andre faktorer spiller inn? Dette er sentrale spørsmål for undersøkelsen «Forskerhverdag under koronapandemien». Undersøkelsen ble gjennomført av NIFU og SSB høsten 2022, og vil bli gjentatt flere ganger fram til 2025 for å kunne analysere endringer over tid. Dette notatet tar for seg første omgang av spørreundersøkelsen, som ble sendt ut i en periode preget av betydelig uvisshet knyttet til forskningens vilkår, økonomisk utvikling og internasjonal sikkerhet. Resultatene må derfor leses med forbehold om at andre faktorer enn pandemien kan ha påvirket svarene.

Sentrale funn fra spørreundersøkelsen

For å kunne belyse pandemiens virkninger på forskernes hverdag, stilte vi i undersøkelsen ulike spørsmål knyttet til forskeres arbeidssituasjon både før, under og etter pandemi-nedstengingen. Under trekker vi fram sentrale funn fra undersøkelsen etter hovedtema.

Forskningens innretning og framdrift

Høsten 2022 oppga 33 prosent av forskerne i både UoH- og instituttsektoren at de fikk mer tid til å konsentrere seg om forskning *under koronaperioden samlet sett*. 41 prosent var uenig i samme påstand. Dette gir et delt bilde og en negativ opinionsbalanse totalt.

I dette spørsmålet er det betydelige variasjoner mellom universitets- og høyskolesektoren (UoH) og instituttsektoren og dels for ulike stillingskategorier. Det er særlig respondenter i UoH-sektoren som svarer at de fikk mindre tid til å konsentrere seg om forskningen under pandemien, mens det er vesentlig færre forskere i instituttsektoren som svarer det samme. Undervisningsbelastningen synes å være en hovedårsak til at mange ansatte i UoH-sektoren fikk mindre tid til forskning.

Innretningen av forskningen er også i endring. Hver femte respondent i undersøkelsen sier at koronapandemien har bidratt til endret valg av empiriske

metoder. Videre oppgir nesten hver sjettede respondent at koronapandemien har bidratt til et endret tematisk fokus for forskningen deres.

Koronapandemien fikk dessuten betydning for *framdriften i forskningsaktiviteten*. Stipendiater og postdoktorer er i større grad forsinket enn øvrige stillingsgrupper. Vel seks av ti stipendiater oppga at de var vesentlig forsinket høsten 2022. Sykdom/permisjon og redusert tilgang til veiledere er hovedgrunnen til vesentlige forsinkelser for forskerrekruttene. Blant fast vitenskapelig ansatte i UoH-sektoren er sykdom/permisjon den mest utbredte årsaken til forsinkelse, etterfulgt av redusert forskningstid på grunn av undervisning. Koronapandemien er en viktig faktor for vesentlige forsinkelser i framdriften for stipendiater. Også blant professorene er det et flertall av respondentene som oppgir at oppståtte forsinkelser i egen forskningsprosjekter har vesentlig sammenheng med koronapandemien. Samtidig som pandemien oppfattes som en sentral årsak for forsinkelsene, utelukker dette ikke andre «ordinære» forklaringsfaktorer.

Hjemmekontor og faglig samarbeid

Omstillingen av forskernes hverdag under pandemien til hjemmekontor og digitale møter, kom brått for de fleste. I undersøkelsen ble respondentene bedt om å beskrive omfang av hjemmekontor og digitale møter før pandemien og per høsten 2022.

Vi ser at økningen i bruk av hjemmekontor var betydelig. Flertallet av respondentene er imidlertid fortsatt *mest* i lokalene på arbeidsplassen, mens det har vært en sterk nedgang i gruppen som *kun* arbeider i lokalene på arbeidsplassen. Andelen som kombinerer hjemmekontor med tilstedeværelse på arbeidsplassen, har altså økt betydelig. De fleste arbeider imidlertid kun noen få dager i måneden fra hjemmekontoret.

Noe av det samme mønsteret ser vi for balansen mellom fysiske og digitale møter: Høsten 2022 har innslaget av digitale møter økt betydelig sammenliknet med situasjonen før pandemien. Likevel oppgir de fleste at de fortsatt hovedsakelig har fysiske møter. I instituttsektoren er digitale møter i mer utstrakt bruk sammenliknet med UoH-sektoren høsten 2022.

Vi finner små endringer i respondentens vurdering av det faglige samarbeidet i eget forskningsmiljø totalt sett, mellom tiden før pandemien brøt ut og høsten 2022. Flertallet mener at samarbeidet da var «omtrent som før» utbruddet av koronapandemien.

Faglige reiser

Reisevirksomhet er en annen aktivitet som ble sterkt begrenset under store deler av koronaperioden. Et viktig spørsmål er om faglige reiser tok seg raskt opp, eller

om den fortsatt var begrenset høsten 2022. Her finner vi en vesentlig nedgang i forskernes anslåtte reiseaktivitet for 2022 sammenliknet med et normalår før korona-pandemien. Her synes det å være flere årsaker. Viktigste enkeltårsak for dem som oppgir færre faglige reiser er *egen prioritering av tid*. Deretter følger *endringer i tilbud av henholdsvis fysiske og digitale konferanser og møter*. Ni prosent av forskerne oppgir at *egen prioritering av miljø* er viktigste årsak til endret reiseaktivitet. En tilsvarende andel viser til restriksjoner/retningslinjer fra egen institusjon.

Avsluttende betraktninger

Virkningene av korona-nedstengningen for hele toårsperioden mars 2020 til mars 2022 framstår som mindre omfattende enn de virkningene som ble fanget opp i tidligere faser av pandemien. Det kan ses som et uttrykk for at forskningssystemet klarte å tilpasse seg situasjonen etter hvert. Flere grupper i forskerpopulasjonen opplever imidlertid fortsatt betydelige utfordringer som kan ha sammenheng med pandemisituasjonen.

Alt er derfor ikke tilbake til «normalen». Koronapandemien har ifølge en betydelig del av respondentene bidratt til å endre valget av empiriske metoder og for mange dessuten tematisk fokus. Videre mente hoveddelen av respondentene at samarbeidet med kolleger og fagfeller ved egen institusjon hadde blitt begrenset under koronaperioden sett under ett.

Koronapandemien og nedstengingen er totalt sett en faktor som kan bidra til endringer i forskningen og forskerhverdagen spesielt i et lengre tidsperspektiv. Derfor er det fortsatt viktig å følge endringene framover siden de kan få vesentlig betydning for det norske forskningssystemet. Samtidig er det viktig å minne om at viktige data om «før-situasjonen» ikke foreligger og at en rekke andre faktorer enn pandemien kan være vel så viktige faktorer for å forstå observerte endringer.

1 Innledning

1.1 Bakgrunn

Hvordan har forskeres hverdag blitt påvirket av koronapandemien og hvilke andre faktorer spiller inn? Dette er sentrale spørsmål for undersøkelsen «Forskerhverdag under koronapandemien». Undersøkelsen inngår i et større prosjekt som skal følge virkningene av koronapandemien på forskningssystemet over tid. Prosjektet gjennomføres av NIFU og SSB på oppdrag av Norges forskningsråd og skal pågå fram til og med 2025.

Prosjektet ble initiert høsten 2021, det vil si på et tidspunkt da samfunnet fortsatt var preget av nedstengninger og usikkerhet om pandemiens varighet. Den opprinnelige hensikten var derfor å kartlegge virkningene fortløpende og gi myndighetene råd om behov for tiltak i forskningssystemet. Det viste seg imidlertid at de aller fleste tiltakene ble avvirket i februar 2022, og store deler av samfunnet gikk tilbake til tilnærmet normal virksomhet.

Samtidig med at koronatiltakene ble avvirket, har det oppstått nye utfordringer i samfunnet, ikke minst knyttet til krigen i Ukraina. Prisstigning, strømkrise og en rekke endringer i det norske forskningssystemet er andre faktorer som preger situasjonen. Alt dette gjør at prosjektet i større grad må bestrebe seg på å skille mellom hva som kan knyttes til pandemien og hva som knytter seg til andre faktorer.

Prosjektet tar i bruk en rekke kilder og metoder for å belyse virkningene av pandemien. *Panelundersøkelsen* (spørreundersøkelsen) gjennomføres gjentatte ganger til et respondentutvalg i løpet av prosjektet, utgjør ett viktig datagrunnlag her. Dette notatet tar for seg resultater fra første *bølge* (runde) av denne undersøkelsen. Den ble sendt ut høsten 2022 til et *representativt utvalg* av nærmere 10 000 forskere og ble besvart av ca. 2300 (23,2%).

Den lave svarprosenten, særlig i UoH-sektoren, kan skyldes flere forhold, antagelig også en rapporteringstretthet. For å få nok svar fra rekrutteringspersonale som vi antok var særlig berørt av koronapandemien, var disse overrepresentert i utvalget. Til tross for lav svarprosent, er det ikke store skjevheter i datamaterialet. Undersøkelsen gir dermed innsikt og overblikk over ulike erfaringer og vi kan

skille på blant annet sektor, fagområder og kjønn. De mange kommentarfeltene i undersøkelsen bidrar til utdyping og forklaring av svarene som er oppgitt.

Senere bølger (runder i undersøkelsen) vil belyse ulike konsekvenser av pandemien for forskjellige grupper av forskere. Se kapittel 3 for en nærmere beskrivelse av metode og utvalg for undersøkelsen.

1.2 Problemstillinger og analytisk tilnærming

Denne første bølgen (runde av spørreskjemaundersøkelsen) tok utgangspunkt antatte konsekvenser av koronapandemien på forskningen og vilkårene for forskning. Respondentene ble i hovedsak bedt om å gi opplysninger om situasjonen før og etter nedstengningen, og i enkelte delspørsmål også for «koronaperioden» mars 2020-februar 2022. Noen av spørsmålene er hentet fra og sammenholdes med en liknende spørreskjemaundersøkelse til vitenskapelig og faglig personale i UoH-sektoren høsten 2020 (Solberg m.fl., 2021)¹. Intensjonen var også å gi grunnlag for sammenligning med senere bølger av panelundersøkelsen. Høsten 2022 kartla vi spesifikt følgende tema:

- Forsknings- og utviklingsarbeidet herunder:
 - Endring i fokus for egen forskning under koronapandemien
 - Endring i forskningssamarbeid og formidling av egen forskning
 - Faglig samarbeid i eget forskningsmiljø i 2022 sammenlignet med 2020
 - Årsaker til endringer i antall konferansereiser
 - Vesentlig forsinkelser (utover 3 mnd.) i stipendiat/ postdoktor-stilling
 - Forsinkelser i forskningsprosjekter (for øvrige forskere)
 - Årsaker til forsinkelser/utsettelse og betydningen av koronapandemien
 - Tilgang til koronakompensasjon ved vesentlig forsinkelse/utsettelse
- Bruk av hjemmekontor vs. virksomhetens lokaler i 2022 og 2020
- Fysiske versus digitale møter og samarbeid i 2022 og 2020
- Omfang av konferanse- og møtereiser med overnatting i 2022 og 2020

I prosjektets første fase ble det gjennomført kvalitative intervjuer med et strategisk utvalg ledere og forskere i UoH- og instituttsektoren. Disse intervjuene har informert arbeidet med kartleggingen og utviklingen av spørreskjemaet, i likhet med en gjennomgang av foreliggende undersøkelser på området.

¹ Solberg, E.; Hovdhaugen, E.; Gulbrandsen, M.; Scordato, L.; Svartefoss, S.M.; Eide, T: (2021): Et akademisk annerledesår: Konsekvenser og håndtering av koronapandemien ved norske universiteter og høyskoler. NIFU-rapport 2021:9. <https://hdl.handle.net/11250/2737339>

Spørsmålene i første bølge av panelundersøkelsen er gjengitt som vedlegg 2 til dette notatet. Her framkommer spørsmålsrekkefølgen og svarkategoriene. Innledningsvis stilte vi tre spørsmål for senere å kunne gi respondentene de mest aktuelle spørsmålene i forhold til deres stillingskategori. Flertallet av spørsmålene viser til 2022, og til perioden før koronapandemien i 2020. Detaljer om andre tidsreferanser framgår av omtalen av spørreskjemaet i neste kapittel.

1.3 Framstillingen av hovedresultater

Dette arbeidsnotatet gjengir svarfordelingen totalt og for flere undergrupper forskere i utvalgte figurer i fire underkapitler:

- Forskningens innretning
- Framdrift og forsinkelser høsten 2022
- Hjemmekontor og faglig samarbeid
- Faglige reiser

Vi har her krysstabulert sentrale spørsmål i undersøkelsen i forhold til kjønn, fagområde og sektor for respondentenes arbeidssted. Disse bakgrunnsvariablene stammer fra SSBs forskerpersonalregister. I tillegg spurte vi i undersøkelsen om respondentenes hovedstilling høsten 2022.

Svarmønstrene presenteres med utgangspunkt i prosenter og prosentdifferanser mellom hovedgrupper av respondenter. I analysene oppgir vi forskjellen mellom to grupper i utvalget i prosentpoeng. Denne forskjellen kaller vi prosentdifferanse. Prosentandelen menn minus prosentandelen kvinner som oppgir at de samarbeider med forskere i næringslivet, er et eksempel på en prosentdifferanse. For å kunne avgjøre om de observerte forskjellene mellom to respondentgrupper i utvalget vårt er statistisk utsagnskraftig og sammenhengen skyldes noe mer enn tilfeldigheter, benytter vi *signifikanstest*.²

Siden notatet er ment å framstille hovedresultater, vektlegger vi forskjeller som er signifikante, og har utelatt andre. Nærmere analyser av de ulike aspektene vil bli gjennomført og publisert som egne analyser utover prosjektperioden.

² Vi velger da signifikansnivået som beskriver den maksimale risiko vi er villige til å løpe for å forkaste en sann nullhypotese; en påstand om at populasjonen/ målgruppen vår har en bestemt egenskap. Det er vanlig å velge en signifikans på 5-prosentnivået, eventuelt 1-prosentnivået i samfunnsforskning. Signifikanstesting av forskjeller i svarmønstrene er hovedsakelig foretatt med tosidige t-tester på 5-prosentnivået. Vi spesifiserer de tilfellene der 1-prosentnivået er benyttet.

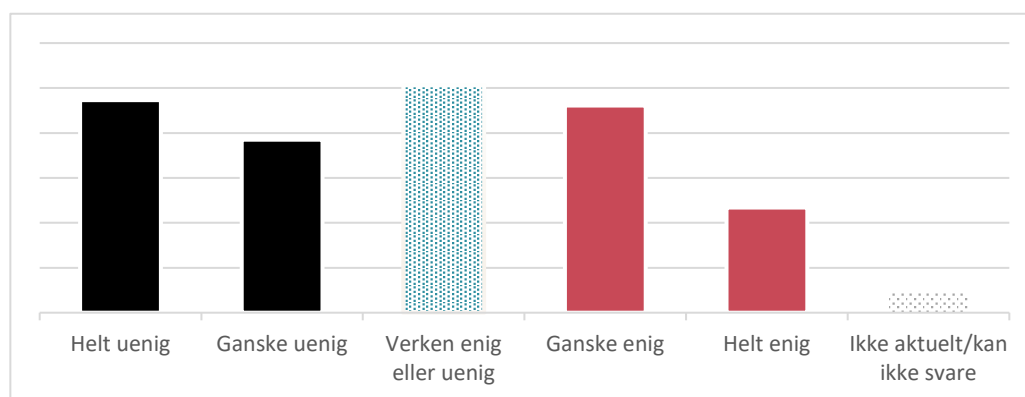
2 Hovedresultater

2.1 Forskningens innretning

Under koronapandemien var det utbredt bekymring for at nedstengningene både i Norge og andre land ville gi mindre tid til forskning. Samtidig var det flere som på godt og vondt ble nødt til å endre både metode, praksis og tematisk innretning. Vår undersøkelse fra høsten 2022 har derfor stilt spørsmål om hvordan forskerne opplevde dette gjennom hele perioden mars 2020 til mars 2022, heretter kalt «koronaperioden». Flere av de samme spørsmålene ble også stilt i en tidligere undersøkelse til forskere i UoH-sektoren i 2020. Den omhandlet situasjonen i koronapandemiens første fase. Selv om utvalgene er forskjellige, er det mulig trekke noen overordnede sammenlikninger mellom resultatene.

Konsentrasjon om forskning under koronapandemien

Høsten 2022 oppga totalt 33 prosent av respondentene i *UoH- og instituttsektoren* at de fikk mer tid til å konsentrere seg om forskning under koronaperioden samlet sett, mens 41 prosent var helt eller ganske uenig i samme påstand jf. figur 2-1 under. Det gir et delt bilde, men med en negativ opinionsbalanse totalt.

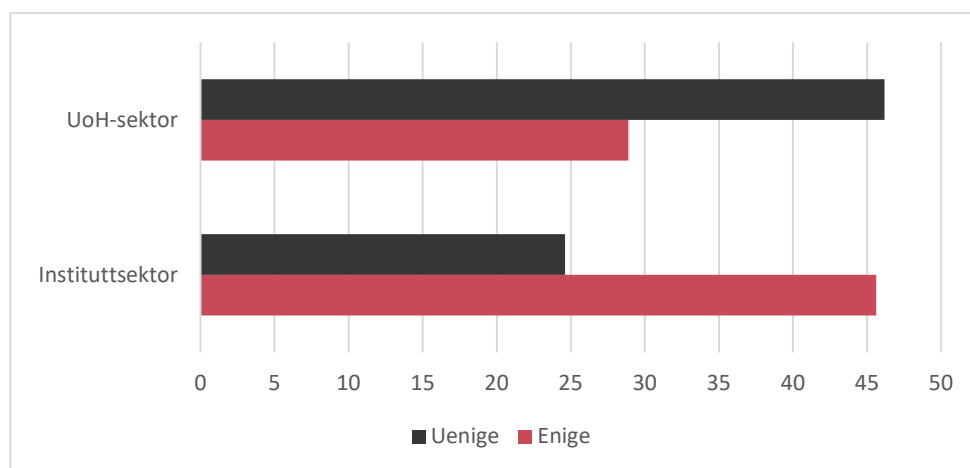
Figur 2-1 Konsentrasjon om forskning samlet sett under koronapandemien: «Jeg fikk mer tid til å konsentrere meg om forskningen». Prosent (N= 2103).

Kilde: *Forskerhverdag 2022*. SSB og NIFU.

I en tidligere undersøkelse til faglig vitenskapelig personale i UoH-sektoren i den første fasen av pandemien, sa hele 60 prosent seg uenig i at de fikk mer tid til konsentrasjon om forskning.³ I høstens undersøkelse finner vi at den tilsvarende andelen var sunket til 46 prosent når respondentene i UoH-sektoren ble spurt om hele koronaperioden sett under ett. Det kan tyde på at vilkårene for å konsentrere seg om forskning var dårligst i den første fasen av pandemien. Vi vet bl.a. fra tidligere intervjuer at mange miljøer fant praktiske løsninger etter hvert som pandemien trakk ut i tid (Solberg et al, 2021).

Utgangspunktet for å kunne konsentrere seg om forskningsaktivitet synes å ha vært betydelig bedre i instituttsektoren sammenlignet med UoH-sektoren gjennom pandemi-nedstengningen. Høsten 2022 besvarte også forskere i instituttsektoren spørsmålet om tid til konsentrasjon om forskningen. Instituttforskerne er i betydelig større grad enige (+21 prosentpoeng) i påstanden om at de totalt sett fikk bedre tid til å konsentrere seg om forskningen under koronaperioden. Blant forskerne i UoH-sektoren er derimot en klar overvekt av respondentene uenige i utsagnet (-17 prosentpoeng). Figur 2-2 under viser andelen av respondenter i de to sektorene som er enige versus uenige i utsagnet. Denne forskjellen er signifikant på 1 prosent-nivå.

Tid til konsentrasjon om forskningen synes med andre ord å ha vært under et sterkere press i den første fasen av pandemien og betydelig mer presset i UoH-sektoren enn i instituttsektoren. Det er naturlig å anta at merarbeid knyttet til omlegging til nettbasert undervisning er en viktig forklaring. Den byrden var sterkest i første del av pandemien og rammet nesten utelukkende forskere i UoH-sektoren.

Figur 2-2 Konsentrasjon om forskning høsten 2022 etter sektor: «Jeg fikk mer tid til å konsentrere meg om forskningen». Prosent (N= 2103).

Kilde: Forskerhverdag 2022. SSB og NIFU.

³ Undersøkelsen i 2020 omfattet bare forskere i UoH-sektoren og kan derfor kun sammenholdes med svar fra UoH-forskere i denne undersøkelsen.

Vi finner ellers betydelig variasjon i svarene på dette spørsmålet etter stillingsgrupper. Opinionsbalansen (differansen mellom de som er enige og uenige i utsagnet innenfor hver gruppe) er imidlertid negativ for samtlige ti stillingsgrupper i dette spørsmålet. Det er ellers en mindre, men likevel signifikant forskjell mellom svarene til kvinner og menn i dette spørsmålet. 8 prosentpoeng flere kvinner enn menn i utvalget er uenige i at de fikk mer tid til å konsentrere seg om forskningen. Opinionsbalansen er likevel negativ i begge tilfeller (flere er uenige enn enige i utsagnet) blant både kvinner og menn.

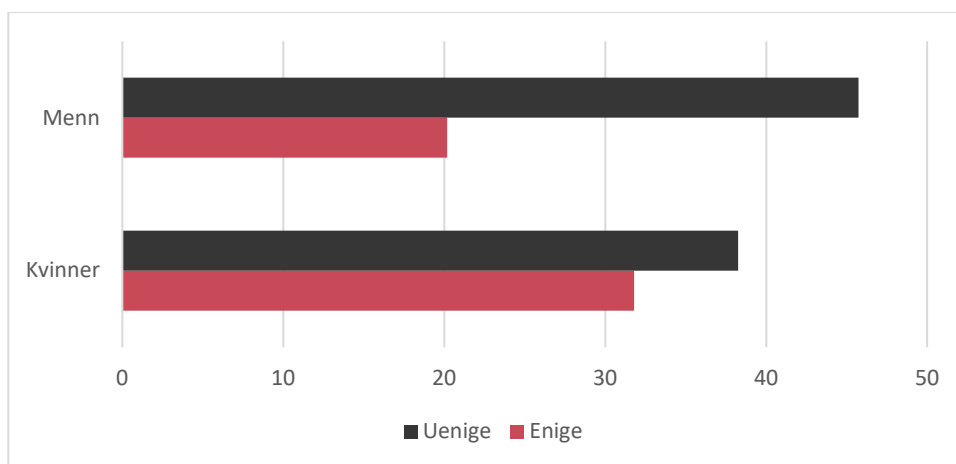
Endringer i forskningens metode og orientering

Respondentene fikk også spørsmål om koronasituasjonen har frambragt ideer og kunnskapsbehov som de har fulgt opp eller vil følge opp i egen forskning⁴. Det var totalt 23 prosent som sa seg helt eller delvis enig i dette. Videre oppga 26 prosent at de har tatt i bruk andre empiriske metoder på grunn av koronassituasjonen. Samlet indikerer dette at koronapandemien har hatt betydning for forskningens metoder og innretning for en betydelig del av respondentene i undersøkelsen. For de fleste ser imidlertid forskningens innhold og metoder ut til å ha vært relativt upåvirket. Det er dessuten vel 20 prosent av respondentene som sier seg verken enige eller uenige i utsagnet om at forskningen deres endret metode og innretning under koronaperioden.

Svarene på utsagnet *på grunn av koronasituasjonen tok jeg i bruk andre empiriske metoder*⁵ viser imidlertid en betydelig kjønnsforskjell (signifikant på 1-prosent-nivå). Blant respondentene som tar stilling til utsagnet, er kvinnene vesentlig mer tilbøyelige til å være enige i utsagnet (11 prosentpoeng mer enn menn) jf. figur 2-3 under.

⁴ Q20a Samlet sett (under koronaperioden): Jeg fikk mer tid til å konsentrere meg om forskningen
Q20b Samlet sett (under koronaperioden): Koronasituasjonen frambragte ideer og kunnskapsbehov som jeg har fulgt opp eller vil følge opp i min egen forskning

⁵ Q20c Samlet sett (under koronaperioden): På grunn av koronasituasjonen tok jeg i bruk andre metoder for empirisk arbeid

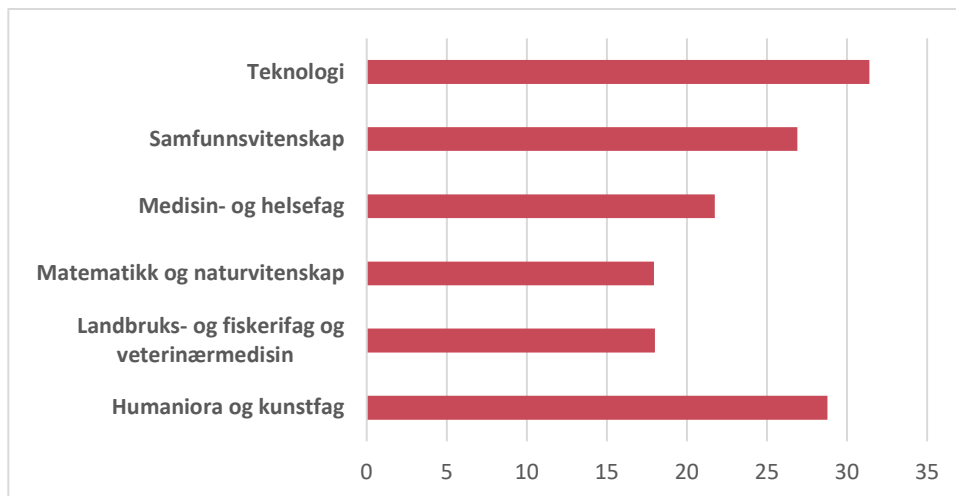
Figur 2-3 «På grunn av koronasituasjonen tok jeg i bruk andre metoder for empirisk arbeid» etter kjønn. Prosent (N= 2100).

Kilde: Forskerhverdag 2022. SSB og NIFU.

Hvorfor kvinner har vært mer tilbøyelige eller tvunget til å endre metode, er et spørsmål som vil kreve nærmere analyser. Men det er naturlig å trekke inn fagforskjeller. Bruk av metoder og data varierer som kjent mellom fagområder, og det er i tillegg betydelige kjønnsforskjeller i forskerpersonalet mellom fag.

Figur 2-4 under viser svarfordelingen for bruk av nye metoder etter fagområde. Vi ser her at teknologi, samfunnsvitenskap og humaniora er de tre fagområdene hvor forskerne i størst grad har tatt i bruk nye metoder på grunn av pandemien.

Blant de totalt omkring 25 prosent av respondentene som oppgir å ha tatt i bruk nye metoder, så er kvinner overrepresentert innenfor samfunnsvitenskap (13 prosentpoeng), humaniora (11 prosentpoeng) og matematikk og naturvitenskap (10 prosentpoeng). Innenfor de øvrige fagområder er prosentdifferansene små.

Figur 2-4 Nye metoder etter fagområde. «Har koronapandemien bidratt til å endre forskningen din på noen av følgende måter?» Prosent (N= 2067).

Kilde: Forskerhverdag 2022. SSB og NIFU.

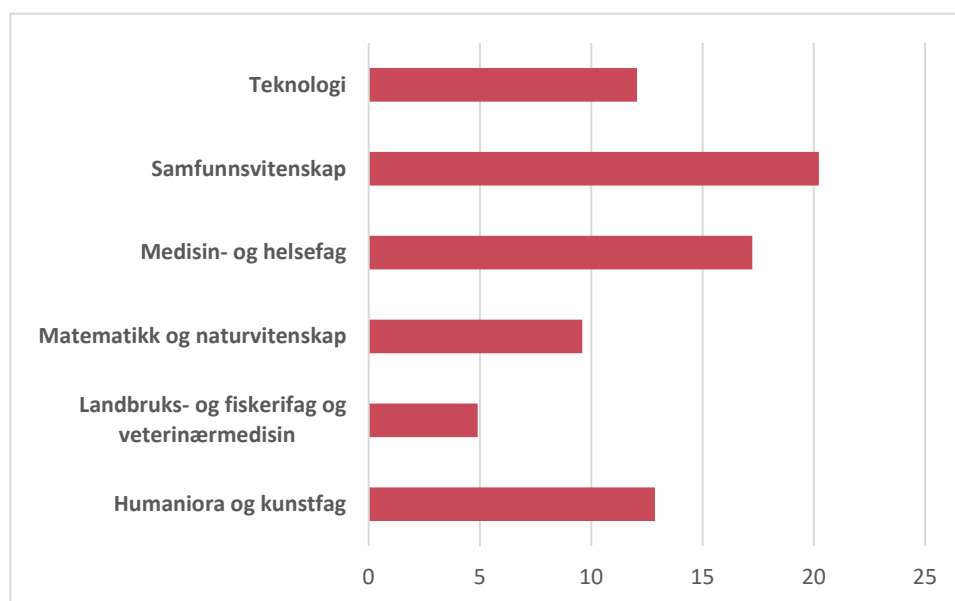
Variasjonen mellom ulike fagområder i figuren kan til dels ha sammenheng med at nedstengningen i særlig grad rammet fag og forskningsprosjekter som krever utstyr, laboratorier, men også feltarbeid og fysisk kontakt med informanter.

Videre stilte undersøkelsen spørsmål om koronapandemien har bidratt til endret *tematisk fokus for forskningen*⁶. 15 prosent av respondentene er enige i dette. Her er det mindre, men likevel signifikante forskjeller både for kjønn og sektor. Ansatte i UoH-sektoren oppgir hyppigere (3,5 prosentpoeng) at de har endret tematisk fokus i forskningen sammenlignet med instituttforskere. På samme måte er det flere kvinner (5,7 prosentpoeng) enn menn som oppgir å ha endret tematisk fokus for forskningen under pandemien.

Ser vi nærmere på fagområder, er det særlig samfunnsvitere som oppgir en høyere grad av endret tematisk fokus for forskningen, jf. *figur 2-5* under. Det er nærliggende å se dette i sammenheng med at koronapandemien innebar gjennomgripende samfunnsendringer, som igjen har skapt behov og interesse for forskning på disse endringene. Etter Samfunnsvitenskap kommer Medisin- og helsefag, også et fagområde hvor aktiviteten ble direkte berørt av koronatiltakene, og hvor det oppstod konkrete behov for forskningsbasert kunnskap. Ett uttrykk for dette er at Forskningsrådet i løpet av 2020 fikk i stand flere såkalte hasteutlysninger for å

⁶ Har koronapandemien bidratt til å endre forskningen din på noen av følgende måter? Q18a Endret tematisk fokus

igangsette forskning på pandemiens virkninger, spesielt innenfor helsefaglige og samfunnsvitenskapelige problemstillinger⁷.

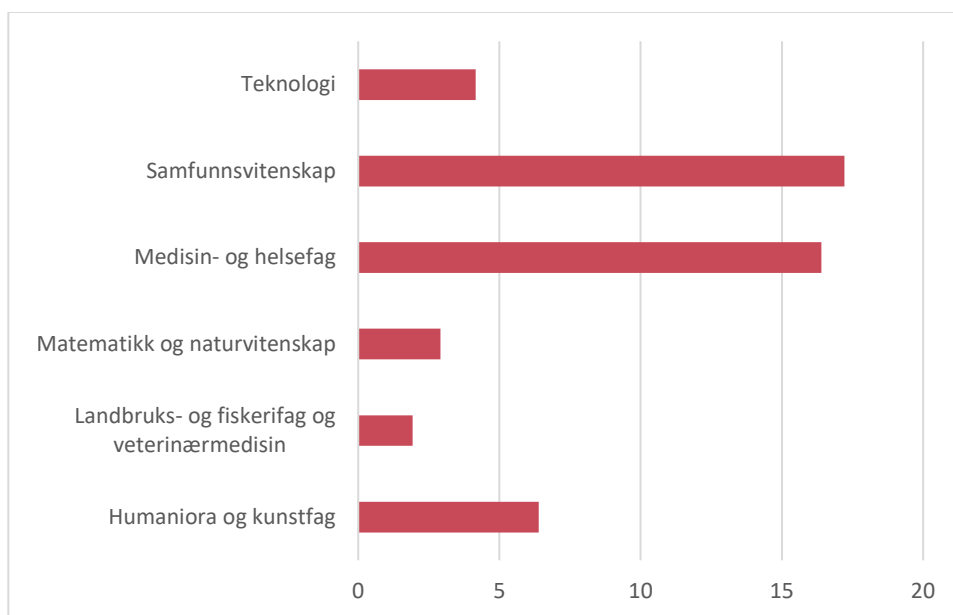
Figur 2-5 Endret tematisk fokus etter fagområde. «Har koronapandemien bidratt til å endre forskningen din på noen av følgende måter?» Prosent (N= 2074).

Kilde: Forskerhverdag 2022. SSB og NIFU.

Antakelsen om at koronapandemien har skapt et forskningstema i seg selv, bekreftees når vi ser på svarene fra det spesifikke spørsmålet om *forskningsaktivitet knyttet til pandemien som tema*. Her spurte vi om forskerne hadde henholdsvis avsluttede, pågående og planlagte forskningsprosjekter om pandemien⁸. Ikke uventet er dette et tema som de færreste har tatt opp i sin forskning. Totalt oppgir 11 prosent av respondentene at de hadde tidligere eller pågående forskningsaktivitet innenfor tematikken. Sektorforskjellene er her ikke signifikante, men vi finner at kvinnelige forskere i noe større grad oppgir pågående aktiviteter knyttet til pandemien (3 prosentpoeng). Videre er det betydelige fagområdeforskjeller for både avsluttet og pågående forskningsaktiviteter knyttet til pandemien. Forskere innenfor medisin- og helsefag samt samfunnsvitenskap rapporterer langt hyppigere om slik *pågående* aktivitet slik *figur 2-6* under viser.

⁷ Se bl.a. Forskningsrådets hasteutlysninger med frist hhv. 25. og 27. mai 2020: Økonomiske og arbeidsmarkedsmessige konsekvenser av koronakrisen for norsk nærings- og arbeidsliv (forskningsradet.no); COVID-19 hasteutlysning: Innovasjonsprosjekt med privat-offentlig samarbeid (BIA-X) (forskningsradet.no)

⁸ Q19 Har du deltatt eller deltar du i forskningsaktiviteter som er knyttet til koronapandemien som tema? A) Nei B) Ja, deltok i prosjekt(er) som nå er avsluttet C) Ja, deltar i pågående prosjekt(er) D) Ja, deltar i søknad om framtidig prosjekt.

Figur 2-6 Pågående forskningsaktivitet knyttet til pandemien etter fagområde. «(...) deltar du i forskningsaktiviteter som er knyttet til koronapandemien som tema? Ja, deltar i pågående prosjekt(er). Prosent (N= 2117).

Kilde: Forskerhverdag 2022. SSB og NIFU.

Resultatene i dette enkeltspørsmålet viser at forskere ikke bare i medisin- og helsefag er opptatt av pandemiens virkninger. Samfunnsvitenskapelige og humanistiske perspektiver av koronapandemien er også vektlagt i *pågående forskningsaktiviteter*. Samtidig var det svært få respondenter (under 2 prosent av utvalget) som oppga planlagte aktiviteter/søknader knyttet til koronapandemien da de ble spurt høsten 2022. Kanskje er koronapandemien som forskningstema kortvarig. Kanskje kan det være en overgang fra følgeforskning på de umiddelbare virkningene til mer systematisk forskning på ettervirkninger. Sistnevnte kan ligge mer fram i tid av hensyn til tilgang på gode data før og etter pandemien

I høstens undersøkelse stilte vi også to spørsmål om koronapandemien har bidratt til endringer i *nasjonal og internasjonal innretning* av deres egen forskning⁹. 12 prosent av respondentene oppga at pandemien hadde bidratt til et sterkere nasjonalt fokus i egen forskning, mens 9 prosent mente at pandemien hadde bidratt å gi forskningen deres et sterkere internasjonalt fokus. Svarene her viser at forskernes nasjonale/internasjonale orientering ikke er vesentlig endret av pandemien så langt. Forskjellen i sektortilhørighet og kjønn var ikke signifikant for verken nasjonal eller internasjonal tilhørighet. Vi finner imidlertid noe variasjon mellom ulike fagområder der forskere innenfor teknologiske fagområder hyppigere oppgir at koronapandemien først og fremst har bidratt til sterkere nasjonal orientering (+6 prosentpoeng over snittet for alle fagområder). Dette kan ha

⁹ Har koronapandemien bidratt til å endre forskningen din på noen av følgende måter? Q18c Sterkere nasjonalt fokus. Q18d Sterkere internasjonalt fokus.

sammenheng med at internasjonale utstørs- og laboratoriefasiliteter var nedstengt under store deler av pandemien.

2.2 Framdrift og forsinkelser høsten 2022

Andre modul i undersøkelsen tar for seg framdrift og forsinkelser. Spørsmålet ble stilt høsten 2022, altså i en periode da FoU-aktiviteten var mer eller mindre tilbake i en normalfase. På dette tidspunktet oppga vel 93 prosent av respondentene at de hadde utført FoU-aktiviteter inneværende år. *Stipendiatene og postdoktorene* fikk en egen sekvens om framdrift som skilte seg fra spørsmålene til øvrige vitenskapelig ansatte. Under gjengir vi også resultatene for disse to gruppene separat. Begge grupper fikk ellers kontrollspørsmålet i hvilken grad har utsettelsen/forsinkelsen sammenheng med koronapandemien, noe som vi kommer tilbake til.

Forsinkelser i stipendiat- og postdoktorstillinger i 2022

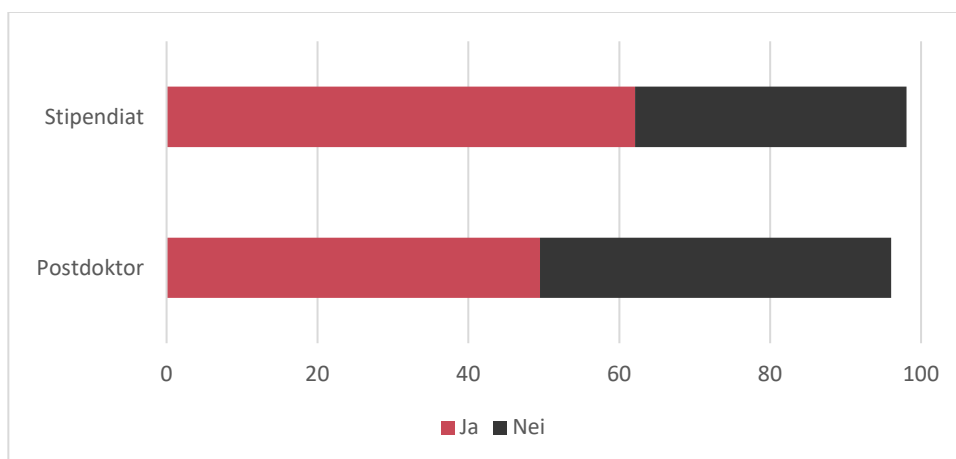
Stipendiater og postdoktorer er midlertidig ansatt personale, hovedsakelig ved universiteter og høyskoler. Enkelte av dem og da spesielt postdoktorene, kan likevel være ansatt i tidsbegrensede stillinger i instituttsektoren. Antagelsen er at personer i midlertidige stillinger har hatt en særlig utsatt rolle under koronapandemien. Denne antakelsen bygger blant annet på en egen undersøkelse av postdoktorene i Norge, som tilfeldigvis ble gjennomført i 2020, altså under pandemien¹⁰. Her framgikk det at godt over halvparten av aktive postdoktorer i Norge mente et koronapandemien hindret forskningen deres. I samme undersøkelse antok nesten halvparten av postdoktorene at pandemien vil ha negative implikasjoner for deres framtidige karriere.

Omfang av forsinkelser

I vår undersøkelse ble derfor stipendiater og postdoktorer spurt om de var blitt *vesentlig forsinket* i forhold til opprinnelig prosjektplan. 60 prosent av dem oppga dette. Andelen var 12 prosentpoeng lavere i instituttsektoren sammenlignet med universiteter og høyskoler. Andelen som oppga vesentlig forsinkelse¹¹, var også 12 prosentpoeng høyere blant stipendiater sammenlignet med postdoktorer jf. *figur 2-7* under.

¹⁰ Gunnes, H; Madsen, A.Å.; Ulvestad, M; Wendt, K.; Langfeldt, L. (2021): Kartlegging av postdoktorstillingen. Mål, praksis og erfaringer. NIFU-rapport 2021:9. <https://hdl.handle.net/11250/2724011>

¹¹ Q4 Er du blitt vesentlig forsinket (utover 3 måneder) i din ph.d/ post.doc.stilling i forhold til opprinnelig prosjektplan?

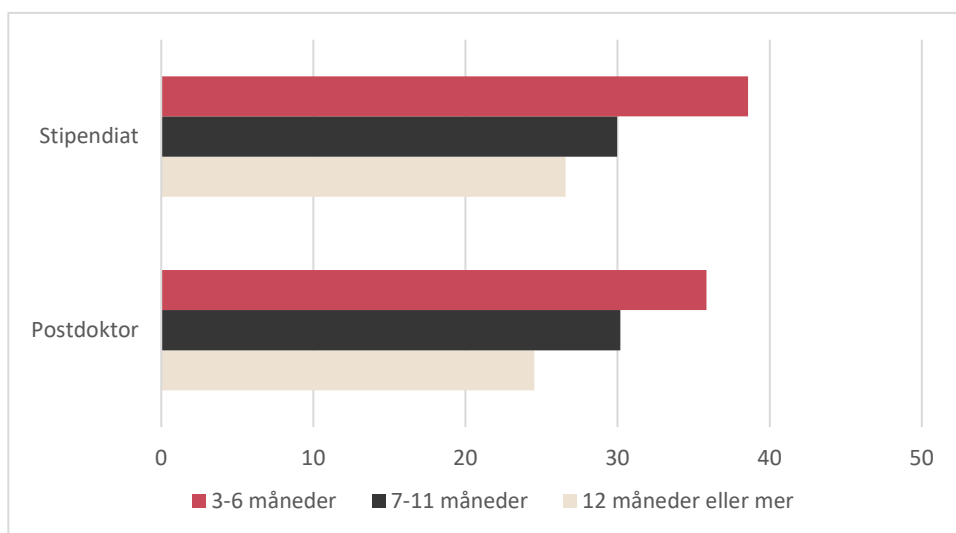

Figur 2-7. «Er du blitt vesentlig forsinket (utover 3 måneder) i din ph.d./ post doc.-stilling i forhold til opprinnelig prosjektplan?». Prosent (N= 518).

Note: Kategorien 'Ikke relevant/kan ikke svare' er utelatt. Kilde: Forskerhverdag 2022. SSB og NIFU.

Vi finner videre at andelen kvinnelige postdoktorer som oppgir vesentlig forsinkelser er 10 prosentpoeng høyere enn for mannlige, mens det er en marginal (2 prosentpoeng) overvekt av de mannlige stipendiatene som rapporter forsinkelser i forhold til opprinnelig prosjektplan høsten 2022. Sistnevnte prosentdifféranse er ikke signifikant.

Stipendiatene og postdoktorene som oppga at de var vesentlig forsinket, fikk oppfølgingsspørsmålet om *hvor mye forsinket* de var i forhold til opprinnelig prosjektplan¹². Figur 2-8 under viser forsinkelsens antatte varighet for de to stillingsgruppene.

Figur 2-8. «Hvor mye forsinket er du i forhold til opprinnelig prosjektplan?». Prosent (N= 320).

Kilde: Forskerhverdag 2022. SSB og NIFU.

¹² Q5 Hvor mye forsinket er du i forhold til opprinnelig prosjektplan?

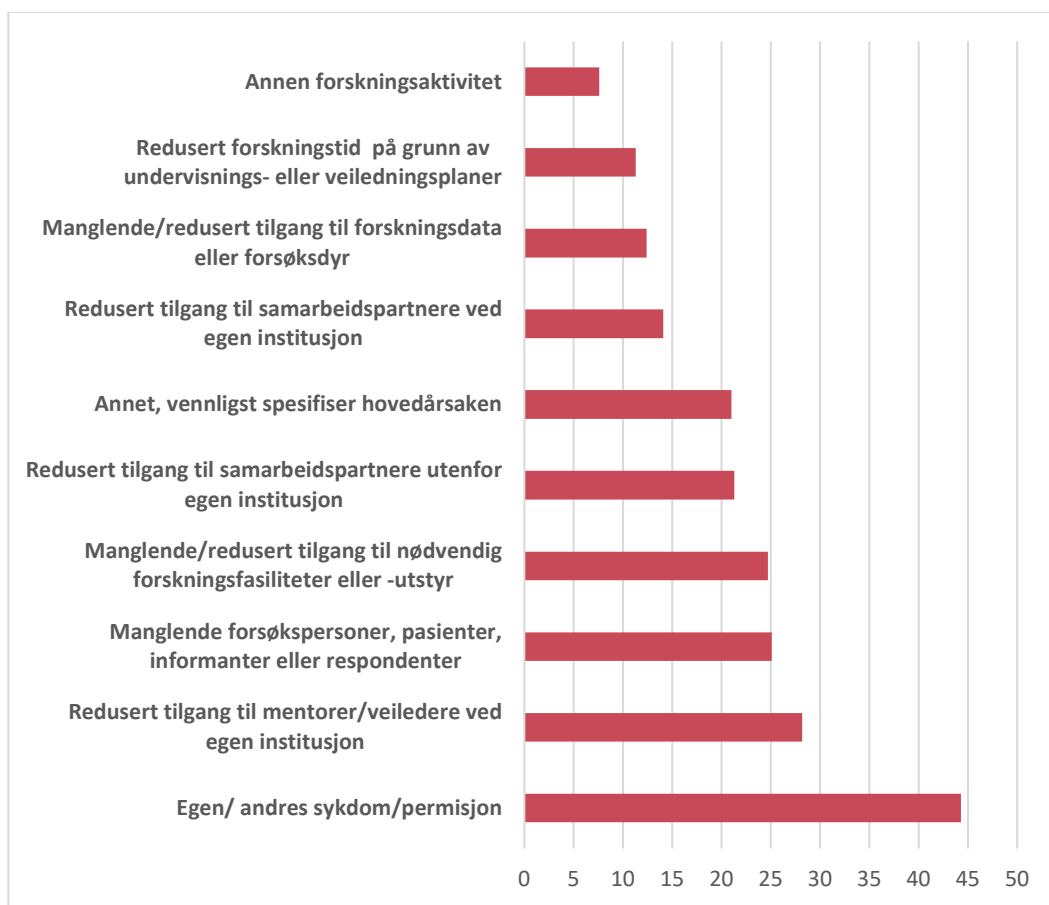
Vi finner relativt små forskjeller i forsinkelsens varighet utover tre måneder som stipendiater og postdoktorer rapporterer om høsten 2022. Av de som var forsinket, er det flest som anslår en forsinkelse på 3-6 måneder. Vi benytter her gjennomsnittlige størrelser, uavhengig av hvor lenge stipendiatene har vært ansatt. Dette gir likevel et godt *tverrsnittsbilde* for forsinkelsenes omfang i de to stillingskategoriene.

Det er rimelig å anta at forsinkelsene er størst for de som startet rett før eller det første året etter nedstengningen i mars 2020, men dette har vi så langt ikke data for å kontrollere. Vi finner imidlertid at de yngste forskerrekruttene opp til 30 år har noe lavere tilbøyelighet til å være forsinket utover seks måneder sammenlignet med aldersgruppene 31-40 år og 41-50 år. Sistnevnte gruppe hadde høyest tilbøyelighet (68 prosent) til å være vesentlig forsinket i forskningsarbeidet da ble spurt høsten 2022.

Hovedgrunner for forsinkelsen

Som vist over i *figur 2-7* var det drøyt 60 prosent av stipendiatene og ca. 50 prosent av postdoktorene som var betydelig forsinket høsten 2022. Disse respondentene fikk spørsmål om hovedgrunnen til forsinkelsen¹³. Respondentene kunne her velge inntil tre alternativer i en liste på tolv der det siste valg var åpent tekstsvar. Vel 60 personer oppga et tekstsvar, noe som vi kommer tilbake til senere.

¹³ Q7 Hva var hovedgrunnen til denne utsettelsen/forsinkelsen?

Figur 2-9. «Hva var hovedgrunnen til denne utsettelsen/forsinkelsen?» Stipendiater og postdoktorer i 2022. Prosent (N= 300).

Note: Inntil 3 svar tillatt. Kilde: Forskerhverdag 2022. SSB og NIFU.

Figur 2-9 viser at egen eller andres sykdom/permisjon var den klart mest utbredte årsaken til forsinkelsen blant stipendiater og postdoktorer. De rapporterer i betydelig grad sykdom/permisjon som en hovedgrunn til forsinkelsen sammenlignet med forskere i øvrige stillingskategorier. Dette er som forventet da mange i rekrutteringsstilling kan ha hatt omsorg for barn under pandemien, med påfølgende belastning knyttet til kombinasjonen av hjemmekontor og hjemmeskole/barnepass. Når skoler og barnehager åpnet igjen, bidro det til økt eksponering for korona og sykdom for både barn og foreldre. Datamaterialet viser her at kvinnelige forskerrekutter rapporterer hyppigere (7 prosentpoeng) sykdom/permisjon¹⁴ som en hovedgrunn til forsinkelsene sammenlignet med mannlige forskerrekutter.

Etter sykdom/permisjon finner vi at stipendiatene som var vesentlig forsinket i 2022 hyppigst hadde opplevd *reduert tilgang til mentorer/veiledere ved egen institusjon* og nesten like hyppig oppga *manglende forsøkspersoner, pasienter, informanter eller respondenter*. Dernest fulgte *manglende/reduert tilgang til nødvendig*

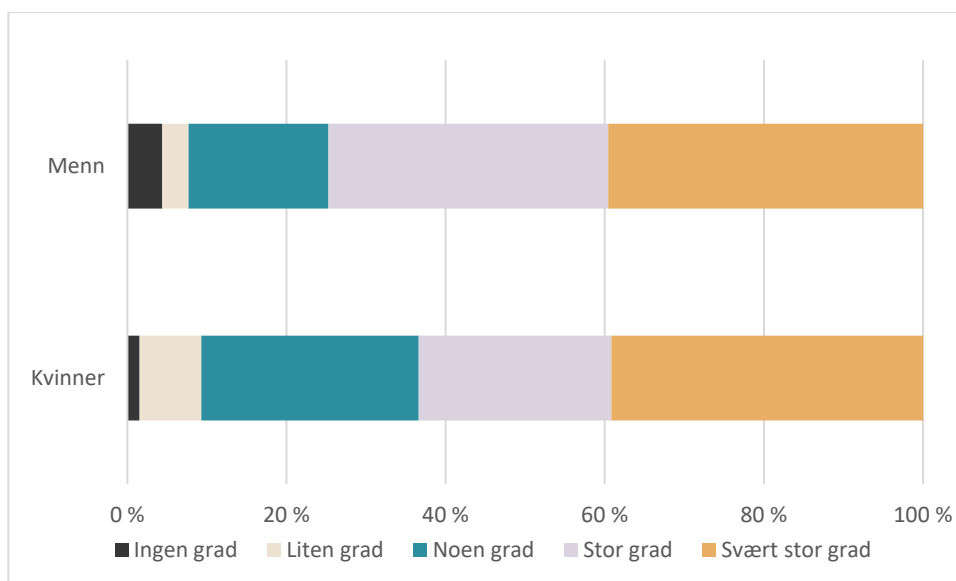
¹⁴ Q22 Hadde du permisjon eller var du sykemeldt i til sammen 1 måned eller mer fra din hovedstilling i 2021?

forskningsfasiliteter eller -utstyr og redusert tilgang til samarbeidspartnere utenfor egen institusjon. Disse fire faktorene synes å være de mest sentrale for å forklare forsinkelser i forskningsaktiviteten til stipendiater og postdoktorer. Blant stipendiatene som var vesentlig forsinket, oppga knapt en tredjedel redusert tilgang til mentorer/veiledere. Samtidig var redusert tilgang til eksterne samarbeidspartnere problematisk for framdriften for en femtedel av respondentene. Ved siden av dette forholdet er det nesten selvfølgelig at uten tilgang til *forsøkspersoner, pasienter, informanter, respondenter, forskningsfasiliteter eller -utstyr*, blir påbegynte doktorgrad- eller postdoktorgradsprosjekter svært vanskelig å gjennomføre etter planen.

Andre årsaker

Omkring 60 stipendiater spesifiserte en annen hovedårsak til vesentlig forsinkelse utover de tolv oppgitte svarkategoriene. Mange av disse tekstsvarene var direkte koblet til nedstengningen som: «Utsatt datainnsamling/feltarbeid pga. pandemien», «Avbrutt forskningsopphold flere måneder før planen», «Umulig å planlegge utlandsopphold» og «Utsatt fagfelleevaluering/publisering under pandemien». Dessuten oppga flere stipendiater med klinisk bakgrunn at de ble overflyttet til eller «trukket inn i klinisk virksomhet» eller at «PCR-skåler ble brukt til koronaanalyser». En siste hovedgruppe av tekstsvare var knyttet til hjemmesituasjonen, deriblant «Stengt barnehage og hjemmekontor med barn», «Manglende tilgang til kontor, svært liten plass hjemme, umulig å konsentrere seg» men dessuten mentale utfordringer på grunn av nedstengninger og sosial isolasjon. Andre av tekstsvarene er ikke direkte knyttet til korona-situasjonen som «Tidkrevende og vanskelig arbeid», «Manglende penger til selve forsøkene» eller «Generelt for mye arbeid til å kunne gjennomføre ilt normert tid».

Det er krevende å kunne påvise at koronapandemien alene er en direkte årsak til forsinkelsene til stipendiater og postdoktorer. For å sannsynliggjøre denne sammenhengen, stilte vi følgende tillegsspørsmål til respondentene som var vesentlig forsinket: *I hvilken grad har utsettelsen/forsinkelsen sammenheng med koronapandemien?* Totalt svarte 80 prosent i denne gruppen at forsinkelsen hadde sammenheng med koronapandemien i «noen grad» til «svært stor grad». Gradsforskjellen framkommer i *figur 2-10* under. Vi ser her at menn er mer tilbøyelige til (10 prosentpoeng) å oppgi at forsinkelsen i *stor grad* har sammenheng med koronapandemien sammenlignet med kvinner.

Figur 2-10. «I hvilken grad har utsettelsen/forsinkelsen sammenheng med koronapandemien?». Stipendiater og postdoktorer i 2022. Prosent (N= 300).

Kilde: Forskerhverdag 2022. SSB og NIFU.

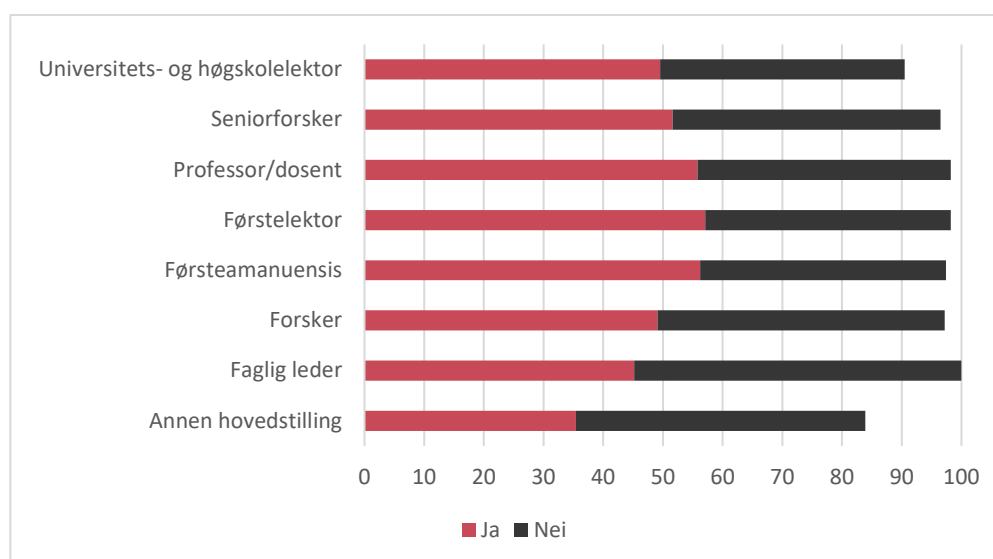
Vi stilte dessuten et tilleggsspørsmål til de respondentene som oppga at de i stor eller svært stor grad var forsinket på grunn av koronapandemien, om de hadde søkt eller ikke søkt kompensasjon for forsinkelsen som hadde oppstått. Vel 190 stipendiater og postdoktorer besvarte dette spørsmålet¹⁵. En fjerdedel av de aktuelle respondentene hadde ikke søkt, samtidig som omkring 47 prosent oppgir at de har mottatt kompensasjon. Dette spørsmålet åpnet også for fritekstsvar. Her framgår det at stipendiatene har svært ulike erfaringer med kompensasjon, fra at de har fått noen ukers til ett halvt års forlengelse av stipendiatperioden. Enkelte fikk dekket ekstraordinære utgifter, andre oppgir at de ikke mottok lønn under forlengelsen. En av respondentene opplevde kompensasjonen som mer «symbolsk enn faktisk viktig». I den forbindelse er det også verdt å bemerke at søknad om utsettelse vanligvis innsendes og innvilges først mot slutten av stipendperioden. Stipendiater i en tidlig fase kan derfor ha hatt en forestående søknad om utsettelse eller kompensasjon på det tidspunktet de svarte på spørsmålet.

¹⁵ Q9 Har du søkt om eller mottatt «koronakompensasjon» for denne utsettelsen/forsinkelsen?

Forsinkelser i forskningsprosjekter for andre forskere

Siden stipendiater og postdoktorer fikk en egen sekvens om framdrift, ble det stilt egne spørsmål om forsinkelser til *øvrige vitenskapelig ansatte* høsten 2022. Disse fikk spørsmål om utsettelse/forsinkelser i ett eller flere forskningsprosjekter¹⁶.

Svarene viser at 51 prosent av respondentene rapporterer at de er forsinket med ett eller flere forskningsprosjekter, mens 44 prosent ikke er forsinket. Andelen kvinner som oppgir forsinkelse er åtte prosentpoeng høyere enn for menn (signifikant på 1 prosentnivå). Spørsmålet er ikke direkte sammenlignbart med det som ble stilt til stipendiater og postdoktorer (som refererte til forsinkelser på tre måneder eller lenger i forhold til opprinnelig prosjektplan). Siden det trolig er langt større variasjon både i prosjektlengde og antall forskningsprosjekter for fast vitenskapelig ansatte i UoH-sektoren og i instituttsektoren, er spørsmålet generelt formulert. *Figur 2-11* under viser ellers høyest andel forsinkelser for stillingsgruppene førsteamanuensis og førstelektor. Det er ikke overraskende ettersom dette er stillingsgrupper som normalt har mye undervisning i sine stillinger.

Figur 2-11. «Har du per i dag ett eller flere forskningsprosjekter som er utsatt eller forsinket?». Prosent (N=1733).

Note: Kategorien 'Ikke relevant' er utelatt i figuren. Kilde: *Forskerhverdag 2022*. SSB og NIFU.

Under skal vi se nærmere på bakgrunnen for forsinkelsene/utsettelsene som forskerne rapporterer – deriblant i hvilken grad disse har sammenheng med koronapandemien. Vi stilte først spørsmål om hovedgrunnen til utsettelsen/forsinkelsen, og respondentene kunne oppgi inntil tre svar, inkludert et åpent tekstsvar. *Sykdom-/permisjon* og *redusert forskningstid* på grunn av undervisnings- eller veiledningsplaner nevnes hyppigst av respondentene. Videre blir *annen pågående*

¹⁶ Q6 Har du per i dag ett eller flere forskningsprosjekter som er utsatt eller forsinket?

forskningsaktivitet nevnt langt oftere av det faste vitenskapelige personalet enn rekrutteringspersonalet. Dette stemmer bra med de varierte oppgavene for fast vitenskapelige ansatte ved universiteter, høyskoler og institutter.

Figur 2-12. «Hva var hovedgrunnen til denne utsettelsen/forsinkelsen?». Prosent (N=1169).

Note: Inntil 3 svar tillatt. Kilde: Forskerhverdag 2022. SSB og NIFU.

Figur 2-12 viser en stor bredde i faktorer som bidro til å skape forsinkelser og utsettelse i framdriften av forskningsaktivitetene til det vitenskapelige personalet. I frittekstspørsmålet spesifiserte omkring 200 respondenter ytterligere detaljer omkring oppståtte forsinkelser og utsettelse av egne forskningsaktiviteter. Rammen under eksemplifiser variasjoner i frittekstsvarene til forskere med undervisningsansvar, sammenlignet med forskere som ikke har dette. Vitenskapelig

personale med undervisningsansvar, vektla nettopp av *ekstraarbeidet ved undervisning og redusert forskningstid*, mens øvrige forskere vektla her andre forhold

Forskere/seniorforskere oppgir også:

- Krigen i Ukraina, begrensninger i samarbeid med Russland
- Nedstengning hos samarbeidspartner
- Omprioritering av FoU-aktivitet i forbindelse med pandemien
- Prioritering av klinisk aktivitet
- Pålegg om å stoppe prosjekt som ikke var samfunnskritisk aktivitet
- Forskningsrådets ønske om å utsette prosjektet av budsjett hensyn
- Forsinket visum til stipendiat
- Utsatt datainnsamling pga. reiseforbud under pandemien
- Lærerstreik

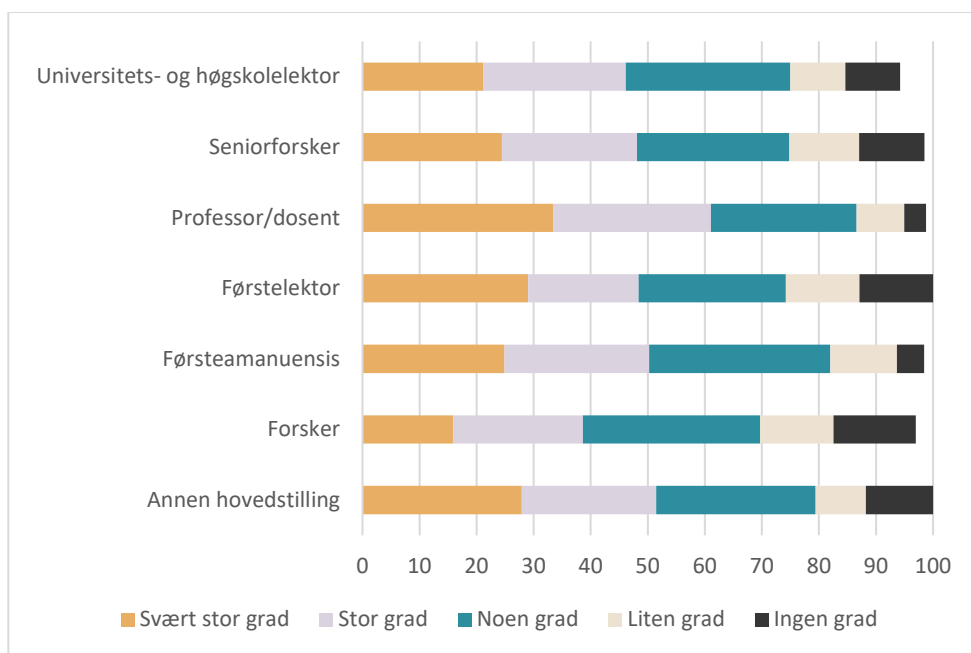
Førsteamanuenser, førstelektorer, professorer og universitets- og høyskolelærere vektla blant annet følgende faktorer:

- Prioritering av undervisning fremfor forskning. Nesten all tid gikk til undervisning under pandemien. Redusert tid til å jobbe med forskning pga. ekstraarbeidet.
- Mye ekstra arbeid i koronaperioden gjorde det vanskelig å fullføre forskningsarbeid
- Kutt i forskningstid og dermed begrenset tid til forskningsprosjekter.
- Problemer med nyansettelser
- Forsinkelser i internasjonalt forskningssamarbeid og fagfelleevaluering
- Utsatt forskningsrådsfinansiering

Også gruppen av øvrige personale ble spurt om forsinkelsen hadde sammenheng med koronapandemien. Vel 55 prosent oppga at forsinkelsen i svært stor eller stor grad hadde sammenheng med koronapandemien. Ytterligere 28 prosent oppga at forsinkelsene i noen grad hadde sammenheng. Dette viser at koronapandemien oppfattes som en sentral årsak til de forsinkelsene som har oppstått blant det faglige personalet. Det utelukker likevel ikke at andre «normale» forklaringsfaktorer også har hatt betydning. Koronapandemien kan ha gitt en forsterkende virkning på utfordringer som var til stede før pandemien jf. (Solberg et al, 2021, Iversen et al, 2023).

Figur 2-13 under viser svarfordelingen for sju ulike grupper vitenskapelig ansatte. Professorer/dosenter er den stillingsgruppen som i høyest grad oppgir at koronapandemien hadde vesentlig betydning for oppståtte forsinkelser¹⁷.

¹⁷ Det er kun stipendiatene som i høyere grad enn professorene oppgir at forsinkelsene i forskningsaktiviteten i svært stor eller stor grad har sammenheng med koronapandemien 68 prosent av stipendiatene som var forsinket oppga dette jf. figur 1.7.

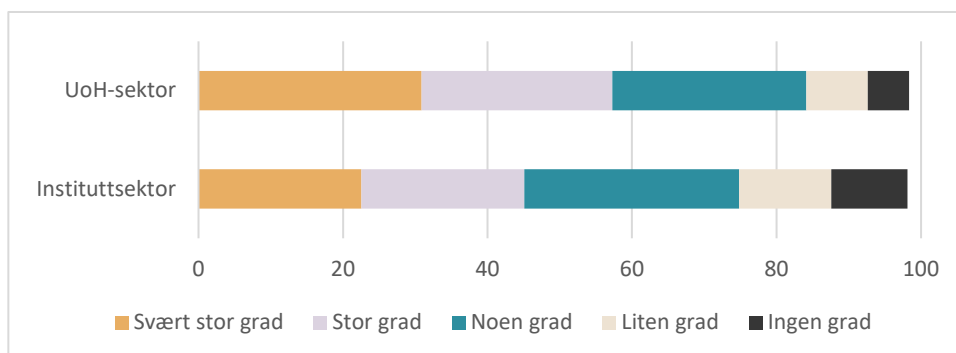

Figur 2-13. «I hvilken grad har utsettelsen/forsinkelsen sammenheng med koronapandemien?» etter stillingsgrupper. Prosent (N=1160).

Note: Kategorien 'Ikke relevant' er utelatt i figuren. Kilde: Forskerhverdag 2022. SSB og NIFU

Stillingsgruppen «forsker» skiller seg noe ut ved at en lavere andel som vektlegger koronapandemiens betydning for forsinkelsen. Det kan ha sammenheng med at de færreste i denne stillingsgruppen har undervisningsforpliktelser, og flertallet av dem er ansatt i instituttsektoren.

Vi finner da også en signifikant sektorforskjell i resultatene fra dette spørsmålet. Figur 2-14 under viser at ansatte i UoH-sektoren oppgir i betydelig større grad enn ansatte i instituttsektoren en sammenheng mellom pandemien og oppståtte forsinkelser. Denne forskjellen utgjør 9 prosentpoeng blant respondentene som svarer i «svært stor» eller «stor grad».

Figur 2-14. «I hvilken grad har utsettelsen/forsinkelsen sammenheng med koronapandemien?» etter sektor. Prosent (N=1160).

Note: Kategorien 'Ikke relevant' er utelatt i figuren. Kilde: Forskerhverdag 2022. SSB og NIFU.

Vi finner ellers kun mindre og ikke signifikante forskjeller mellom respondenter fra ulike fagområder i dette spørsmålet¹⁸. Det samme gjelder her for svarene fra kvinner versus menn.

Oppsummering

Delkapitlet om forskningens innretning og framdrift har følgende hovedfunn:

Høsten 2022 oppga 33 prosent av forskerne i både UoH- og instituttsektoren at de fikk mer tid til å konsentrere seg om forskning under koronaperioden samlet sett. 41 prosent var uenig i samme påstand. Dette gir et delt bilde og en negativ opinionsbalanse totalt. Utgangspunktet for å kunne konsentrere seg om forskningsaktivitet synes å ha vært betydelig bedre i instituttsektoren sammenlignet med UoH-sektoren gjennom pandemi-nedstengningen. I instituttsektoren var 25 prosent av forskerne uenige samtidig som 46 prosent er enige i samme spørsmål.

I en tidligere undersøkelse til faglig vitenskapelig personale i UoH-sektoren i den første fasen av pandemien, sa hele 60 prosent seg uenig i at de fikk mer tid til konsentrasjon om forskning. I høstens undersøkelse finner vi at den tilsvarende andelen var sunket til 46 prosent for hele koronaperioden i sektoren.

Hver femte respondent sier at koronapandemien har bidratt til *endret valg av empiriske metoder*. Samtidig oppgir nesten hver sjettede respondent at koronapandemien har bidratt til et *endret tematisk fokus* for forskningen deres.

Framdrift og forsinkelser

Stipendiater og postdoktorer er oftere forsinket enn øvrige stillingsgrupper. Vel seks av ti stipendiater oppga at de var vesentlig forsinket høsten 2022. *Sykdom/permisjon og redusert tilgang til veiledere* er hovedgrunnen til vesentlig forsinkelser for forskerrekruertene. Etter sykdom/permisjon nevnes *redusert forskningstid* på grunn av undervisning hyppigst av fast vitenskapelig ansatte i UoH-sektoren.

Koronapandemien er en viktig faktor for vesentlige forsinkelser i framdriften for stipendiater og postdoktorer. Omkring halvparten av stipendiatene som oppga at de i stor/svært stor grad var forsinket av koronapandemien, søkte og mottok kompensasjon (forlenget stipendiatperiode) i ulik grad. Enkelte opplevde likevel dette tiltaket som symbolsk.

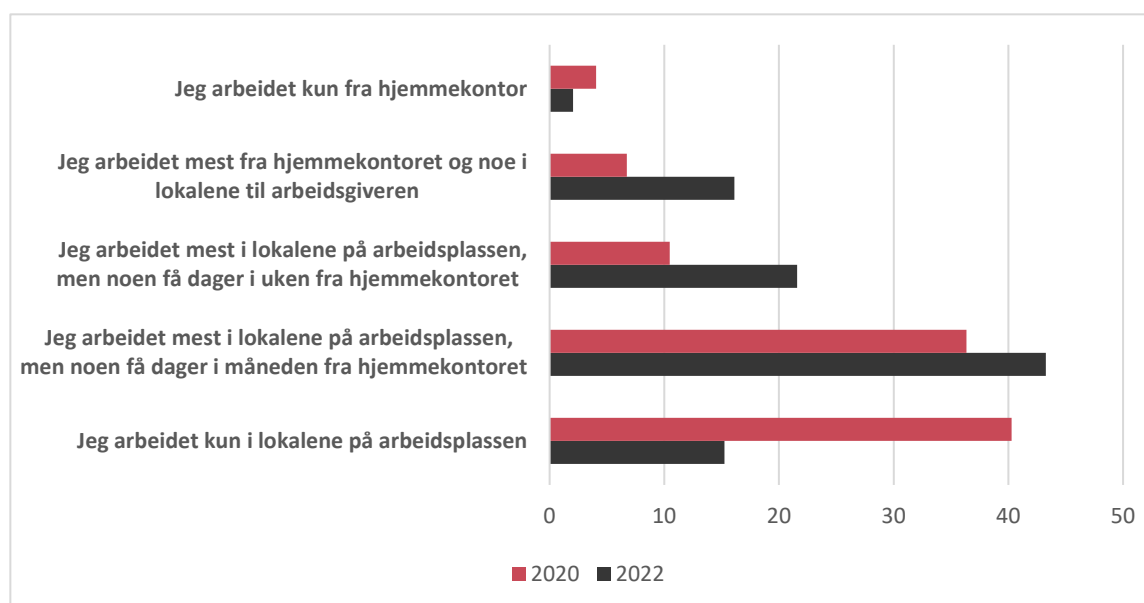
¹⁸ Q9 Har du søkt om eller mottatt «koronakompensasjon» for denne utsettelsen/forsinkelsen?

2.3 Hjemmekontor og faglig samarbeid

Pandemi-nedstengningen fra mars 2020 ga raskt omfattende endringer i arbeidstakernes hverdag. NIFU har tidligere undersøkt arbeidshverdagen for ansatte og studenter ved universiteter og høyskoler i 2020. Arbeidsgiverne i både UoH-sektoren og instituttsektoren påla med få unntak faglig/vitenskapelige ansatte å arbeide fra hjemmekontor for å bidra til å begrense smittespredningen. I tillegg ble det i lange perioder forbud mot fysisk undervisning. Digitale løsninger ble derfor tatt i bruk for så langt som mulig å kunne opprettholde faglig aktivitet. Omstillingen kom brått, var inngripende og ble langvarig. Dette kan ha bidratt til viktige og mer varige endringer i forskeres arbeidshverdag. Periodevis var det også store regionale forskjeller i behovet for nedstengning. I dette kapitlet presenteres tall på aggregert nasjonalt nivå.

Endring i bruk av hjemmekontor

I denne undersøkelsen fikk respondentene spørsmål om deres bruk av hjemmekontor og nærvær på arbeidsplassen i en typisk arbeidsuke både høsten 2022 og før pandemien i mars 2020. *Figur 2-15* viser resultatet for de to delspørsmålene. Hele 87 prosent av respondentene oppgir at de kun eller mest arbeidet i lokalene på arbeidsplassen i tiden *før pandemien i mars 2020*. 11 prosent arbeidet da kun eller mest fra hjemmekontoret.

Figur 2-15. Arbeidssted før pandemien og høsten 2022. «Hvilket av disse utsagnene stemmer best for deg i dag» /«(...) i perioden før koronapandemien i mars 2020?» Prosent (N=2199/2205).

Kilde: Forskerhverdag 2022. SSB og NIFU

I figuren over ser vi at de fleste respondentene arbeider mest eller kun i lokalene til arbeidsgiveren også i 2022 (59 prosent, mot 77 prosent før pandemien). Det som imidlertid *har* endret seg enda mer, er innslaget av hjemmekontor i kombinasjon med fysisk tilstedeværelse på jobben (en økning på 28 prosentpoeng). Høsten 2022 var det bare 15 prosent som oppga at de kun jobber fysisk i lokalene på arbeidsplassen, mens dette var tilfellet for over 40 prosent i en normaluke før pandemien¹⁹. Andelen som hovedsakelig jobber fra hjemmekontoret, er imidlertid fortsatt moderat. Høsten 2022 var det kun 18 prosent av respondentene som oppga at de arbeidet mest eller kun fra hjemmekontoret. Det klart vanligste høsten 2022 var å arbeide mest i lokalene på arbeidsplassen og noen få dager i måneden hjemmefra.

Noe overraskende ser vi at andelen forskere som oppgir at de kun arbeider fra hjemmekontor viser en svak nedgang sammenliknet med før pandemien. Men denne endringen er innenfor feilmarginen for undersøkelsen. Under vil vi se nærmere på bruken av digitale møter, som sammen med hjemmekontorløsninger også forventes å virke inn på forskningsaktiviteten.

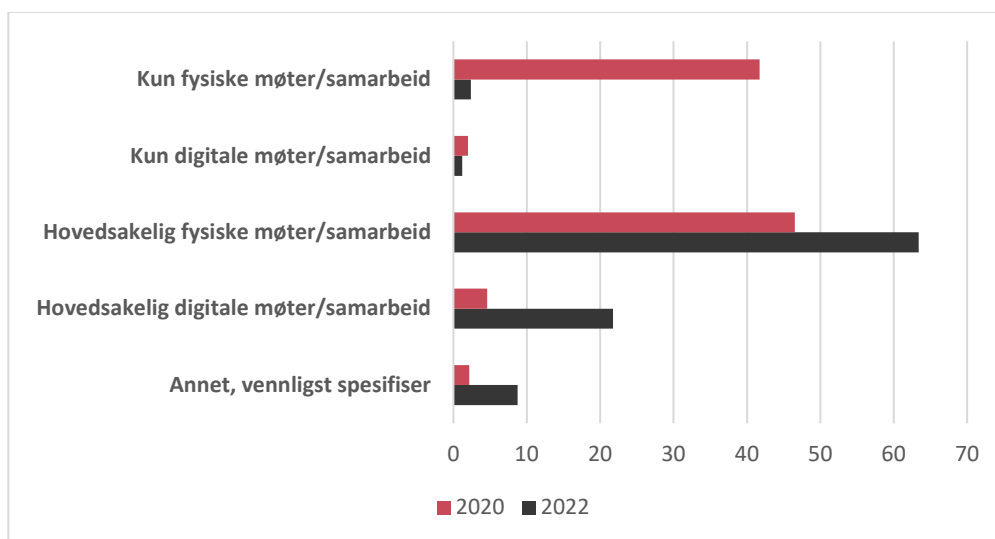
Endring i forskningssamarbeid og formidling av egen forskning

Samarbeid i eget forskningsmiljø i 2022 sammenliknet med 2020

Møter i eget forskningsmiljø utgjør en vesentlig faktor for forskningssamarbeid. Nedstengningene og tiltakene under pandemien gjorde at digitale møter ble viktigere enn tidligere for å holde samarbeidet ved like. Et sentralt spørsmål er om disse nye digitale samarbeidsformene har blitt varige, eller om de var et forbigående fenomen.

Vi ba respondentene om å oppgi hva som var vanlig møteform i en vanlig arbeidsuke høsten 2022, sammenliknet med vanlig møteform i perioden før pandemien. *Figur 2-16* under viser en markant nedgang (-39 prosentpoeng) blant dem som oppgir at fagmiljøet deres kun har fysiske møter/samarbeid. Forskningssamarbeid basert på hovedsakelig fysiske møter er fortsatt klart dominerende, men vi ser en betydelig økning i andelen respondenter som oppgir at deres eget forskningsmiljø hovedsakelig har digitale møter.

¹⁹ Detaljer framgår av vedleggstabellene V14 og V15.

Figur 2-16. «Hvordan møtes og samarbeider forskningsmiljøet ved ditt institutt/enhet i dag?»/ «Hvordan møttes og samarbeidet forskningsmiljøet (...) før koronapandemien i mars 2020?». Prosent (N=2160/2152).

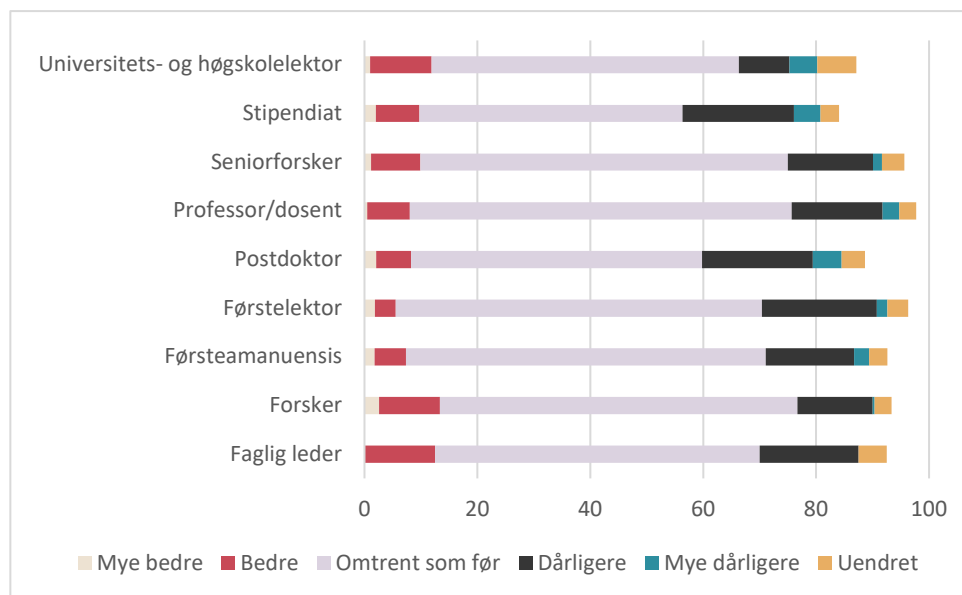
Kilde: Forskerhverdag 2022. SSB og NIFU

Vi finner ellers en mindre sektorforskjell i respondentenes svar for spørsmålet *Hvordan møtes og samarbeider forskningsmiljøet ved ditt institutt/enhet i dag?* Respondenter i UoH-sektoren oppgir i mindre grad digitale samarbeidsformer og samtidig i noe høyere grad fysisk samarbeid, sammenlignet med respondenter i instituttsektoren. Forskjellen utgjør 9 prosentpoeng. Dessuten ser vi betydelige forskjeller mellom fagområder. Respondenter innen humaniora og samfunnsvitenskap rapporterer i høyere grad (6 prosentpoeng) at fysiske møter er hovedregelen. Teknologer og forskere innen landbruks- og fiskerifag og veterinærmedisin oppgir på sin side langt hyppigere enn gjennomsnittet at møtene i hovedsak skjer digitalt (10 prosentpoeng høyere).

Figuren over kan imidlertid gi et mer ensartet inntrykk av respondentene enn det er grunn til. Mange respondenter spesifiserer i fritekstsvaret at de i 2022 like ofte har digitale som fysiske møter. Hybride møter er dessuten utbredt. Flere oppgir at valget av møteform er pragmatisk: mindre møter ved egen institusjon er gjerne fysiske, mens møter med eksterne samarbeidspartner ofte er digitale. Møter med mange deltakere er ofte hybride. Andre gir uttrykk for at de ikke har forskningssamarbeid ved egen institusjon, men samarbeider med eksterne miljøer.

Langt færre har spesifisert egne svar om fysiske/digitale samarbeidsformer ved eget institutt/enhet *før* koronapandemien i mars 2020. Respondentene oppgir gjerne her at de også hadde hybride møter tidligere, eller like ofte fysiske som digitale møter. Andre presiserer at de kun hadde fysiske møter og at de digitale plattformene ofte ikke fungerte.

Respondentene fikk i tillegg spørsmål om det faglige samarbeidet i eget forskningsmiljø har blitt bedre eller dårligere sammenlignet med tidligere²⁰. 63 prosent av respondentene svarte her at samarbeidet var omtrent som før koronapandemien eller uendret. Blant de resterende oppga 9 prosent at samarbeidet var blitt bedre etter mars 2020, mens 19 prosent mente det motsatte. 7 prosent visste ikke mens en liten gruppe spesifiserte andre svar. *Figur 2-17* under viser resultatene fordelt på ulike stillingsgrupper.

Figur 2-17. Endring i samarbeid etter stillingsgruppe. «Hvordan er det faglige samarbeidet i forskningsmiljøet ditt i dag sammenlignet med før koronapandemien startet i mars 2020?» Prosent (N=2168).

Note: Kategorien 'Vet ikke/ vil ikke svare' er utelatt i figuren. Kilde: Forskerhverdag 2022. SSB og NIFU

Vi ser at stillingsgruppen forskere i størst grad svarer bedre/mye bedre, mens også blant disse er det litt flere som opplever at samarbeidet har blitt dårligere. Førstelektorer, stipendiater og postdoktorer svarer i størst grad dårligere/mye dårligere. Samtidig oppgir de aller fleste også innen disse gruppene at samarbeidet er omtrent som før. En vesentlig andel av rekrutteringspersonalet ble ansatt relativt kort tid før koronapandemien startet og enkelte etter dette og har derfor et begrenset grunnlag for å vurdere endringene. Svarfordelingen blant kvinner og menn viser for øvrig en noe høyere andel kvinner enn menn som mener at samarbeidet i eget fagmiljøet er blitt dårligere, men denne forskjellen er ikke signifikant. Forskjellen mellom sektorer er også marginal.

Det at en så høy andel av respondentene (omkring 60 prosent) svarer «omtrent som før/uendret», indikerer at virkningene av pandemien for forsknings-

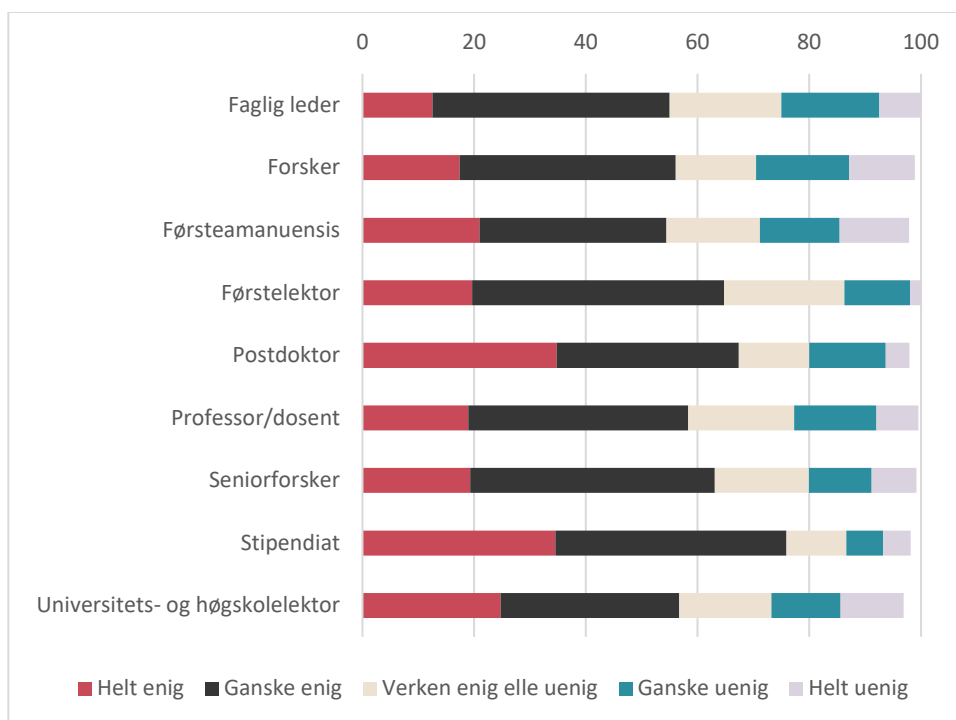
²⁰ Q14 Hvordan er det faglige samarbeidet i forskningsmiljøet ditt i dag sammenlignet med før koronapandemien startet i mars 2020?

samarbeidet i eget forskningsmiljø har vært begrenset. Likevel kan endringene være betydelige for enkelte undergrupper²¹. *Fritekstsvarene* viser ellers at vurderingene her er sensitive for om forskere har sluttet eller kommet til i perioden og derfor mangler sammenligningsgrunnlag. Erfaringene blant forskere som var i samme forskningsmiljø i 2022 som før pandemi-nedstengningen, varierer også betydelig. Flere av respondentene som mener at samarbeidet er dårligere i 2022 enn før pandemien, viser til begrensningene ved digitale møter og utstrakt grad av hjemmekontor. Færre fysiske møter gir mindre diskusjon om nye ideer. For mange digitale møter kan være utmattende og gi lavere engasjement og spontanitet. Andre bemerker at fagmiljøet er blitt mer fragmentert, men at samarbeidet likevel er bedret med enkelte kolleger. En tredje gruppe som mener at fagmiljøet er blitt bedret siden pandemien startet, viser til andre faktorer enn møtearena som styrket rekruttering, etablering av ny forskergruppe, og bedre kjennskap til egen forskergruppe. *Fritekstsvarene* viser samtidig at det er en lang rekke faktorer, utover omfanget av digitale samarbeid som virker inn på utviklingen i fagmiljøer.

Respondentene ble også spurt om forskningssamarbeid ved egen institusjon²² i et batteri med flere delspørsmål. Her oppga vel 60 prosent at de var helt eller delvis enig at *koronasituasjonen begrenset samarbeidet ved egen institusjon*. *Figur 2-18* under viser svarfordelingen etter stillingsgruppe. Vi ser at særlig stipendiatene og dels postdoktorene er de to gruppene som i størst grad oppgir at koronasituasjonen begrenset deres samarbeid ved egen institusjon. 75 prosent av stipendiatene oppgir dette. Alder gir en tilsvarende tendens der respondentene opp til 40 år er vesentlig mer enige i utsagnet enn gjennomsnittet, mens et mindretall i gruppen over 60 år er enige i det samme. Vi finner ellers ingen betydelige forskjeller i svarene for ulike fagområder, kjønn eller sektor i dette delspørsmålet.

²¹ Vi finner eksempelvis at Landbruks- og fiskerifag og veterinærmedisin er minst berørt totalt sett når vi vurderer forskjeller mellom forskere fra ulike fagområder. Samtidig har Matematikk og naturvitenskap den mest negative prosentdifferansen (11 prosentpoeng flere svarer mye dårligere/dårligere enn mye bedre/bedre, innenfor dette fagområdet) Blant samtlige respondentene (uavhengig av fagområde) er det for øvrig 9 prosentpoeng flere som svarer mye dårligere/dårligere enn de som svarer mye bedre/bedre).

²² Q20f Koronasituasjonen begrenset mitt samarbeid med kolleger og fagfeller ved egen institusjon

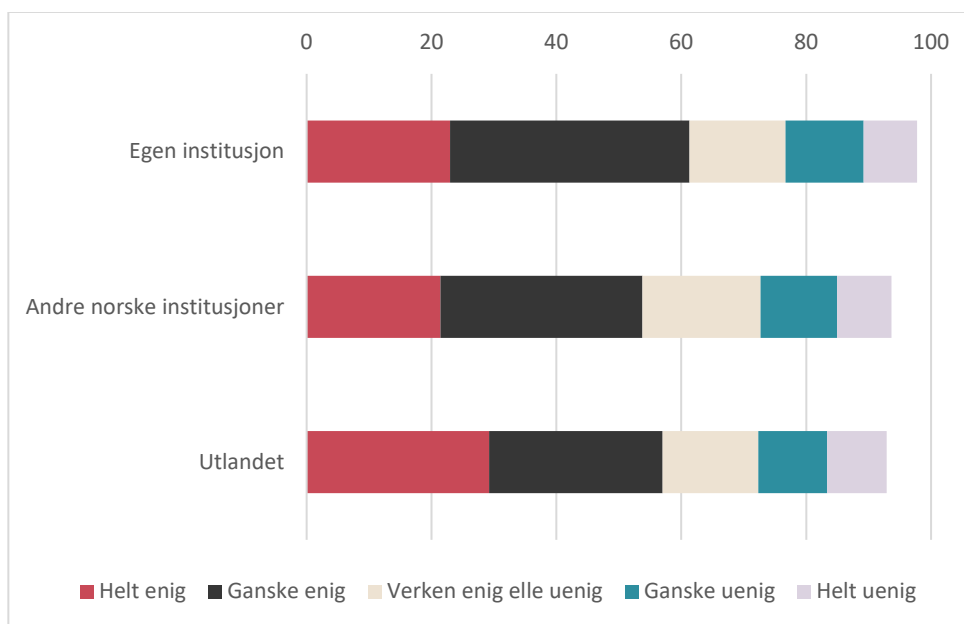
Figur 2-18. «Koronasituasjonen begrenset mitt samarbeid med kolleger og fagfeller ved egen institusjon» etter stillingsgruppe. Prosent (N=2094).

Note: Kategorien 'Ikke aktuelt' er utelatt i figuren. Kilde: Forskerhverdag 2022. SSB og NIFU

Samarbeid og allmennrettet formidling

I undersøkelsen stilte vi dessuten flere delspørsmål om eksternt samarbeid og formidling der respondentene tok stilling til ulike påstander. *Figur 2-19* under sammenligner svarene i delspørsmålet om samarbeid ved egen institusjon med delspørsmålene om begrensinger i samarbeidet ved andre norske institusjoner og samarbeid med fagfeller og kolleger i utlandet²³.

²³ Q20f-h Koronasituasjonen begrenset mitt samarbeid med kolleger og fagfeller ved egen institusjon/ andre norske institusjoner/ i utlandet

Figur 2-19. «Koronasisituasjonen begrenset samarbeidet med kolleger og fagfeller ved» henholdsvis egen institusjon, andre norske institusjoner og i utlandet). Prosent (N=2094-2104).

Note: Kategorien 'Ikke aktuelt' er utelatt i figuren. Kilde: Forskerhverdag 2022. SSB og NIFU

Figuren viser små forskjeller i svarene. Respondentene ser generelt størst begrensninger for samarbeidet ved egen institusjon og i noen mindre grad for samarbeidet med kolleger og fagfeller i utlandet, selv om andelen enige også her er over 50 prosent. Dette kan gjenspeile at internt samarbeid med kolleger og fagfeller i større grad er basert på fysisk nærvær til kollegene, mens det eksterne samarbeidet gjerne ikke er like avhengig av fysiske møter.

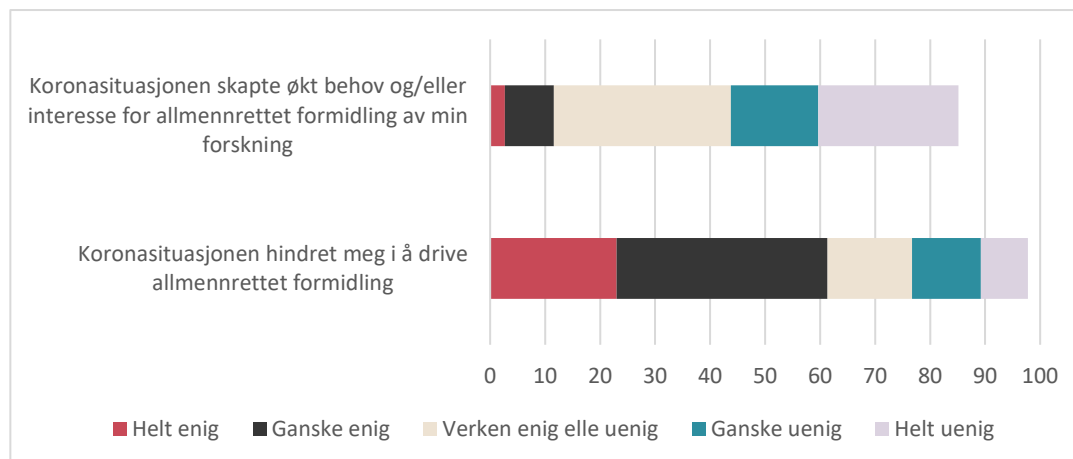
Allmennrettet formidling

Respondentene fikk også to delspørsmål der de skulle ta stilling til påstander om allmennrettede formidling under pandemien²⁴. Figur 2-20 under viser resultatene. Her var en vesentlig høyere andel uenige i at koronasisituasjonen skapte økt behov for/interesse for formidling av egen forskning enn det motsatte. Forskjellen utgjør 30 prosentpoeng selv om svært mange ikke hadde noen klar oppfatning om dette. Fagforskjellene i dette spørsmålet er ikke signifikante. Det finnes likevel forskere innenfor fagområdet medisin og helse som opplevde en klar økning i formidlingsbehovet, og interessen fra offentligheten under pandemien selv om dette ikke framkommer klart i undersøkelsen.

Samtidig er flertallet enige i utsagnet *koronasisituasjonen hindret meg i å drive allmennrettet formidling*. Allmennrettet formidling fikk samlet sett ikke noe

²⁴ Q20d Koronasisituasjonen hindret meg i å drive allmennrettet formidling. Q20e Koronasisituasjonen skapte økt behov og/eller interesse for allmennrettet formidling av min forskning

oppsving under pandemien da forskere flest allerede hadde fullt opp med mer presserende faglige aktiviteter enn formidling til et bredt publikum. På den annen side fant likevel flere forskere veien til nye digitale formidlingskanaler og/eller forsket på tema som ble av særlig relevans under pandemien.

Figur 2-20. «Koronasituasjonen skapte økt behov for og eller interesse for (...)» og «koronasituasjonen hindret meg i å drive allmennrettet formidling». Prosent (N=2099/ 2094).

Note: Kategorien 'Ikke aktuelt' er utelatt i figuren. Kilde: Forskerhverdag 2022. SSB og NIFU

Oppsummering: hjemmekontor og faglig samarbeid

Vi har sett at økningen i bruken av hjemmekontor fra tiden før pandemien sammenlignet med høsten 2022, er betydelig. Flertallet av respondentene oppholder seg imidlertid fortsatt mest i lokalene på arbeidsplassen i jobbsammenheng, mens det har vært en sterk nedgang (25 prosentpoeng) i gruppen som kun arbeider i lokalene på arbeidsplassen. De fleste arbeider i stedet noen få dager i måneden fra hjemmekontoret. Delvis relatert til dette finner vi at fysiske møter igjen viktige for samarbeidet i forskingsmiljøene – nå i større grad supplert av digitale møter. I instituttsektoren er digitale møter i mer utstrakt bruk sammenlignet med UoH-sektoren. Dessuten er fysiske møter mer benyttet innenfor humanistiske og samfunnsvitenskapelige fag.

Vi finner ellers små endringer for vurderingen av det faglige samarbeidet i eget forskningsmiljø totalt sett. Flertallet mente samarbeidet høsten 2022 var «omtrent som før» utbruddet av koronapandemien. En høyere andel av stipendiater og postdoktorer mener derimot at det faglige samarbeidet i eget forskningsmiljø er blitt dårligere. Hoveddelen av respondentene mente dessuten at samarbeidet med kolleger og fagfeller ved egen institusjon hadde blitt begrenset under koronaperioden sett under ett. Et klart flertall av stipendiatene og postdoktorene oppga

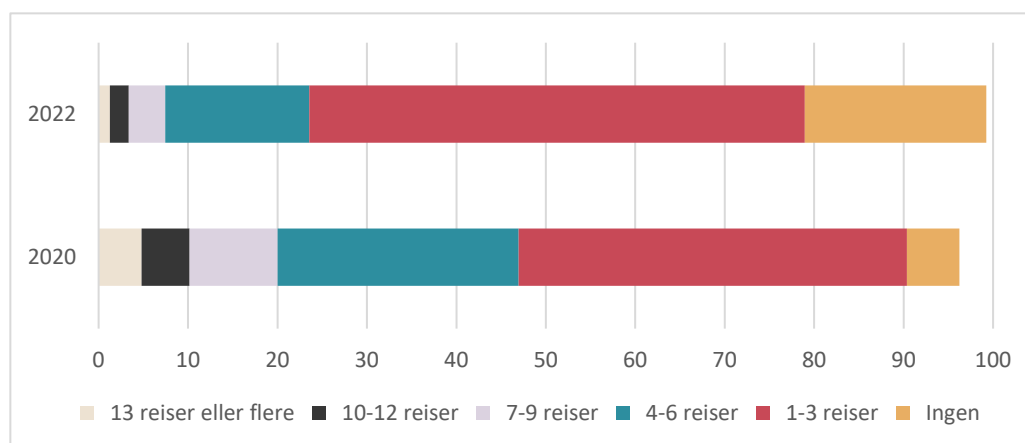
dette. Respondentene så noen mindre begrensninger ved samarbeidet med fagfeller ved andre norske institusjoner eller utenlands.

2.4 Faglige reiser

Reisevirksomhet er en annen aktivitet som ble sterkt begrenset under store deler av koronaperioden. Intervjuer i den tidligere fasen av pandemien avdekket at mange aktører i forskningssystemet forventet at pandemien ville endre reisevanene betydelig også etter at pandemien var over. Derfor har vår undersøkelse stilt spørsmål om reisevirksomhet blant forskerne. Her oppsummerer vi hovedresultater om omfanget av faglige reisevirksomhet før og etter pandemi-nedstengningen for så å se nærmere bakgrunnen for endringer i reiseaktiviteten.

Omfanget av konferanse- og møtereiser med overnatting

Respondentene ble bedt om å angi hvor mange konferanse- og møtereiser de foretok i et normalår før 2020 og gi et anslag for tilsvarende reiser i 2022²⁵. Spørsmålet var avgrenset til faglige reiser av minst to dager og overnatting. I figur 2-21 under ser vi at svarene antyder en nedgang i reisevirksomheten. Sammenliknet med perioden før pandemien er det en høyere andel som anslår ingen faglige reiser (20 prosent) eller 1-3 reiser (55 prosent) i 2022. Andelen av respondentene som oppgir mer enn 3 reiser er også redusert med hele 23 prosentpoeng i tiden etter korona-nedstengningen.

Figur 2-21. «Hvor mange konferanse- og møtereiser med fly og overnatting anslår du at du vil gjennomføre i løpet av 2022?» og «(...) at du gjennomførte i løpet av et normalår før 2020?». Prosent (N=2160).

Note: Kategorien 'Vet ikke/vil ikke svare' er utelatt i figuren. Kilde: Forskerhverdag 2022. SSB og NIFU

²⁵ Q15 Hvor mange konferanse- og møtereiser med fly og overnatting anslår du at du vil gjennomføre i løpet av 2022? Q16 Hvor mange konferanse- og møtereiser med fly og overnatting anslår du at du gjennomførte i løpet av et normalår før 2020?

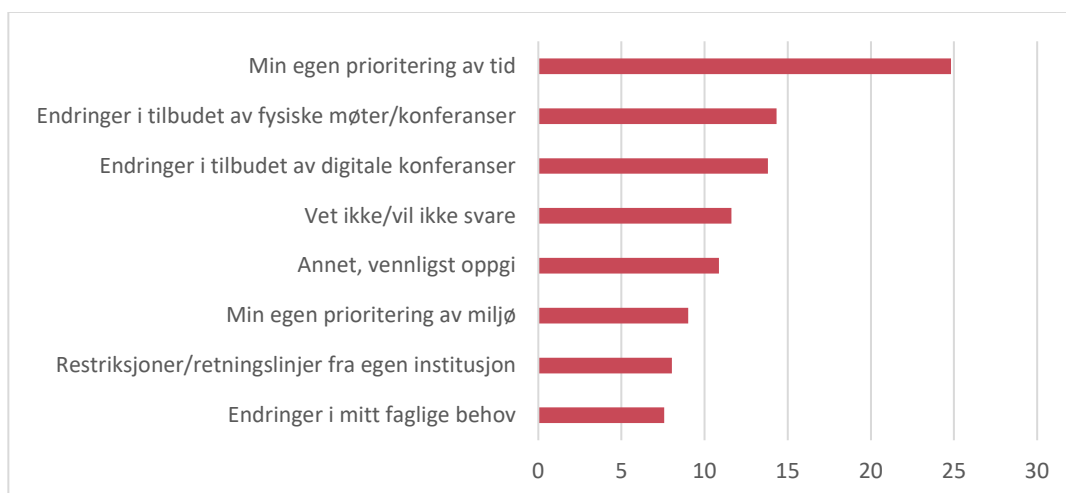
Blant de respondentene som anslo at de ville foreta inntil 3 faglige reiser i 2022, finner vi ellers en betydelig høyere andel kvinner (7 prosentpoeng) og instituttforskere (10 prosentpoeng) sammenlignet med mannlige forskere og forskere ved universiteter og høyskoler. Faglige ledere er ellers den stillingsgruppen som oppgir et betydelig større omfang faglige reiser enn andre stillingsgrupper for 2022.

Hovedtendensen er altså en merkbar nedgang i reiseaktiviteten til norske forskere i det første «normalåret» etter pandemien. Samtidig var tilbudet av fysiske konferanser trolig lavere i 2022 sammenlignet med årene før koronapandemien. I mange land varte tiltakene lengre enn i Norge, og usikkerheten kan ha bidratt til at arrangører av møter og konferanser valgte å utsette eller nedjustere planlagte arrangementer også etter gjenåpningen. Nedgangen i reiseaktivitet kan også skyldes at koronapandemien har skapt et økt tilbud av digitale og hybride konferanser. De som oppga en endring i reisevirksomheten i 2022 sammenliknet med tidligere år, ble også bedt om å peke på den viktigste årsaken til endringen. Vi skal nå se på hvordan respondentene begrunner endringene i antallet faglige reiser.

Bakgrunnen for endringer i antall faglige reiser

Figur 2-22 under viser svarene på dette oppfølgingsspørsmålet²⁶. Vel 1700 personer har endret reiseaktiviteten og 28 prosent av respondentene oppgir at dette skyldes endringer i tilbudet av digitale/fysiske møter eller konferanser. Gjennom hele 2022 ble fortsatt mange fysiske konferanser innstilt eller gjennomført digitalt. En nesten like stor andel, 25 prosent oppgir «min egen prioritering av tid» som viktigste årsak til nedgangen i faglige reiser. Under 10 prosent av respondentene oppgir at hensynet til miljø er viktigste grunn til endring i reisevirksomhet. Svarene gir dermed ingen klar indikasjon på at pandemien har framskyndet økt miljøbevissthet rundt akademisk reisevirksomhet. Men dette er forhold som må undersøkes nærmere og over tid.

²⁶ Q17 Hvis det er en endring i antall konferanse- og møtereiser, vennligst oppgi den viktigste årsaken

Figur 2-22. «Hvis det er en endring i antall konferanse- og møtereiser, vennligst oppgi den viktigste årsaken». Prosent (N=1732).

Kilde: Forskerhverdag 2022. SSB og NIFU

Respondenten kunne også spesifisere *egne svar* noe som vel ti prosent gjorde. Mange oppgir da en kombinasjon av de oppgitte svaralternativene som denne respondenten: «egen prioritering og tilbud henger sammen med økt kompetanse på nett og bedre teknologi».

De som spesifiserer egne årsaker, knytter ofte endringen i reiseaktiviteten til *endring i stillingskategori* i perioden før pandemien og fram til i dag. Stipendiater eller postdoktorer som ble ansatt i midlertidig stilling rett før eller under nedstengningen har nødvendigvis begrenset sammenligningsgrunnlag. Andre i denne gruppen er i 2022 inne en fase der de bygger nettverk og derfor reiser mer, eller må konsentrere seg om innspurten i stipendiatperioden og derfor ikke har tid til å reise eller ikke har planer om en videre akademisk karriere. På den andre siden har noen fått ny arbeidsplass som «oppfordrer til mer deltakelse i konferanser for alle vitenskapelige ansatte». En annen gruppe forskere er kommet i en nedtrapingsfase etter at de er blitt pensjonist og derfor foretar færre reiser enn tidligere.

På den andre siden opplever langt flere trangere reisebudsjetter. *Manglende finansiering, budsjettkutt og økte reisekostnader* oppgis av en større gruppe respondenter. Andre som i stedet har økt reiseaktiviteten i 2022, opplever dette som et etterslep der økt reiseaktivitet i 2022 er utløst av *et oppdemmet behov etter nedstengningen og tidligere reiserestriksjoner* i inn- og utland. Samtidig begrunner flere forskere nedgangen i flyreiser med *hensynet til miljø*. Enkelte av dem påpeker at de i stedet foretar lengere reise med tog eller heller prioriterer digitale møter og konferanser. En betydelig gruppe begrunner nedgangen i faglige reiseaktiviteter med *personlige årsaker* som endring av familiesituasjon, permisjoner, egen eller andres helse eller sykdom. Flere oppgir ettervirkninger av koronapandemien og er fortsatt opptatt av å redusere smitte og eksponering for sykdom.

Oppsummering: faglige reiser

Vi har sett at det er en sammensatt bakgrunn for den betydelige nedgangen i lengre faglige reiser i 2022, sammenlignet med reiser i et normalår før koronapandemien. Viktigste enkeltårsak er *egen prioritering av tid*. Deretter følger redusert tilbud av fysiske møter samtidig et styrket tilbud av digitale møter/konferanser. Flere opplever dessuten *manglende finansiering og institusjonelle begrensninger* for reiseaktiviteten. Personlige forhold og hensynet til klima og miljø er også viktige årsaker for enkelte, men framstår ikke som utbredte begrunnelser for at respondentene reiste mindre i 2022.

2.5 Respondentenes kommentarer til undersøkelsen

Forskersurveyen inneholdt fritekstfelt i sju av delspørsmålene hvor respondentene kunne beskrive forhold som ikke passet inn i lukkede svarkategorier. Disse er omtalt over. Helt til slutt ba vi om kommentarer til selve undersøkelsen. 212 personer, eller ni prosent av respondentene, fylte ut dette kommentarfeltet.

Nedenfor framkommer en ordschy basert på disse innspillene. Gitt undersøkelsenes tema er det ikke overraskende at kommentarene omhandler nettopp pandemi, undervisning og forskning hyppigst. Mange kommenterer også på hjemmekontor, hjemmeskole og digitale verktøy jf. Figur 2-23 under.

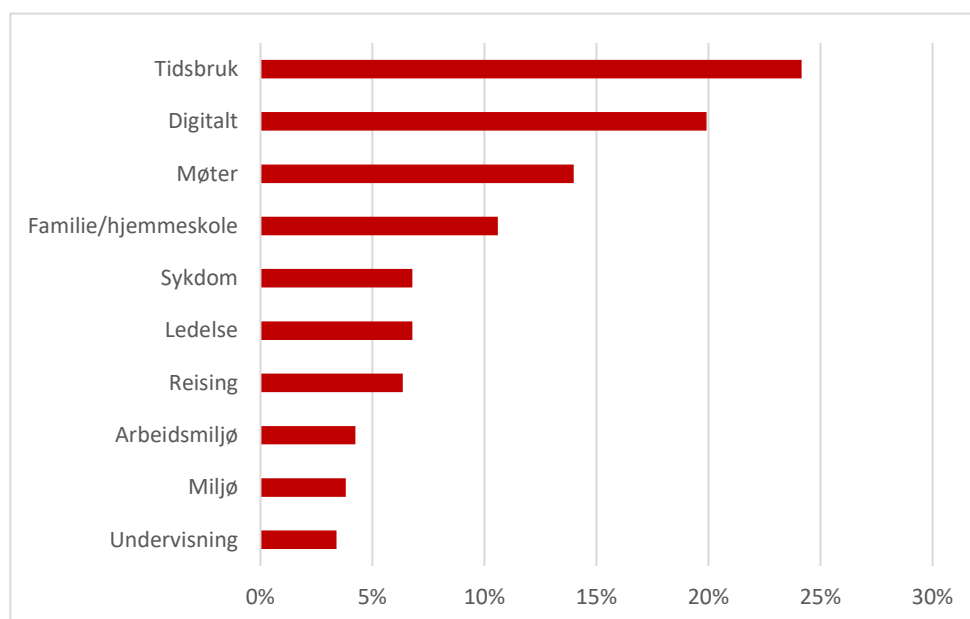
Figur 2-23. Ordschy basert på svarene i det avsluttende kommentarfeltet.

Kilde: Forskerhverdag 2022. SSB og NIFU

De som har benyttet kommentarfeltet, har gitt nyttige tilbakemeldinger både om spørsmålene og utdypet sine egne svar i undersøkelsen. I figur 2-24 under har vi systemisert tematikken i de avsluttende kommentarene. Mange av kommentarene passet inn under flere av de tematiske kategoriene. Vi har kodet totalt femten kjennetegn, deriblant verdiladningen til de 212 kommentarene. 57 prosent av kommentarene kom fra kvinner.

Den største andelen av kommentarene (80) omtalte virkningene av pandemien på en negativ måte. De *negative* kommentarene var gjerne knyttet til tidsbruk; den digitale omleggingen gjorde at mye tid gikk med til å legge om undervisningen, vansker for yngre forskere uten nettverk og vansker for personer med ansvar for oppfølging av barn. Begrensede reisemuligheter og kontakt med kollegaer var også et savn hos mange. Mange omtalte ulike sider ved tidsbruk og forhold knyttet til den digitale omleggingen.

Det var imidlertid også en god del (39) kommentarer om positive forhold knyttet til forskningen etter korona-nedstengningen. Blant de *positive* sidene nevnte flere roen ved å kunne forske på hjemmekontoret, positive sider ved digitaliseringen deriblant, færre flyreiser og økt kontakt med kollegaer som arbeidet andre steder.

Figur 2-24. Tematisk oversikt over kommentarer til undersøkelsen. Prosent (N=236)

Kilde: Forskerhverdag 2022. SSB og NIFU

Omkring 40 respondenter påpekte dessuten mangler ved spørsmålene og ga konstruktive innspill til tema som kunne vært tatt med:

- Omsorgsansvar for barn og hjemmeskole
- Psykisk helse
- Reisevirksomhet på andre måter enn med fly
- Kvalitet og kreativitet ved hjemmekontor
- Forskningsledelse og håndtering av pandemiens konsekvenser
- Tidsbruk til blant annet undervisning og administrative oppgaver
- Oppstartstidspunkt for hovedstillingen høsten 2020

De kvalitative innspillene fra respondentene er nyttige for det videre arbeidet med undersøkelsen og vil bli ytterligere analysert i det det flerårige prosjektet.

3 Gjennomføringen av undersøkelsen

3.1 Utvalgstreking

Forskerpopulasjonen og bruttoutvalgets sammensetning

Undersøkelsen ble sendt til et utvalg av forskere trukket fra SSBs Forskerpersonalregister oppdatert per 01.10.2020. Registeret ble etablert ved NIFU på 1960-tallet for å utarbeide FoU-personale for FoU-statistikken.²⁷

Forskerpersonalregisteret er et individregister med personer i vitenskapelig, faglig eller høyere teknisk-administrativ stilling som deltar i FoU ved norske universiteter, høyskoler, helseforetak og forskningsinstitutter og institusjoner med FoU. Ansatte i teknisk-administrative stillinger inngår ikke i undersøkelsen.

I universitets- og høyskolesektoren var det totalt 29 323 *forskere/faglig personale* i 2020. Det var 4 473 professorer og 194 dosenter, 4 775 førsteamanuenser, 4 165 universitets- og høyskolelektorer, 1 022 førstelektorer og 504 ledere. Til sammen var det 15 133 *personer i gruppen av fast vitenskapelig ansatte forskere i sektoren*. I tillegg var det 7 077 *rekrutteringsstillinger*; 6 591 stipendiater og 486 vit.ass. Dessuten inngikk 7 113 *i gruppen annet personale*, herav 1 922 post. Doc. 2 708 forskere og 2 483 leger som deltok i FoU ved universitetssykehusene²⁸.

I instituttsektoren var det totalt 8 870 *forskere*.²⁹ *Forskerpopulasjonen i både UoH- og instituttsektor utgjorde dermed totalt: 38 192 personer*. Målgruppen fra instituttsektoren omfattet forskere ved a) forskningsinstitutter underlagt Retningslinjer for statlig grunnbevilgning til forskningsinstitutter og forskningskonsern,

²⁷ SSBs Forskerpersonalregister inneholder følgende variabler: Fødselsnummer (kjønn og alder avledes), navn, stillingsopplysninger (tittel, stillingskode og stillingsprosent), institutt-tilknytning (institusjon/fakultet/avdeling/institutt), fagtilhørighet, grad, fag, år og sted for avlagt embetseksamen, NUS-kode, SSBs utdanningskode, samt fast/midlertidig stilling (etter mest-kriteriet). Videre inngår doktorgrad og år for disputas, samt land for utenlandsk doktorgrad (lagt inn f.o.m 2012). Data fra Forskerpersonalregisteret kan bestilles via SSB mikrodata. Tabeller med aggregert statistikk finnes i SSB statistikkbank under Forskerpersonale.

²⁸ Helseforetak med universitetsklinikkfunksjon inngår i universitets- og høyskolesektoren.

²⁹ Kilde: Forskerpersonalregisteret 2020 (Tabellene A.7.10, A.7.12 for universitets- og høyskolesektoren og A.8.7. for instituttsektoren).

samt b) institutter og andre institusjoner med FoU-virksomhet som ikke er underlagt retningslinjene. Målgruppen for spørreskjemaundersøkelsen utgjorde sammenlagt 34 750 personer fra de to sektorene etter at følgende undergrupper var ekskludert:

- Forskere i helseforetak uten universitetssykehusfunksjon og private ideelle sykehus som i denne sammenheng tilhører instituttsektoren
- Vit. Ansatte i bistillinger (20% og mindre) deriblant professor II, førsteamanuensis II, og alle bistillinger i instituttsektoren.
- Vit.ass.
- Amanuensis
- Forskningsassistenter
- Personer over 68 år
- Ansatte i spesialiststillinger tilknyttet profesjonsutdanningene
- Faglig ansatte ved bibliotekene
- Faglig ansatte ved museene
- Personale ved spesielle statlige institusjoner Politihøgskolen, Forsvarets høgskole og KRUS, samt mindre private læresteder
- Personer i prosjektgruppa og referansegruppa for undersøkelsen

Bruttoutvalget

Til studien ble det trukket et randomisert disproporsjonalt utvalg fra målgruppen for undersøkelsen ved hjelp av random-funksjonen (RAND) i Excel. Vi overrepresenterte rekrutteringspersonalet for å sikre et robust materiale i en antatt særlig utsatt gruppe for Covid-19-nedstengningen. Bruttoutvalget utgjorde om lag 10 400 personer. Vi trakk deretter ut personer som manglet mobilnummer, personer som hadde reservert seg og som ikke fantes i registeret. Etter påkobling av gyldige epost-adresser, satt vi igjen med et justert bruttoutvalg på 9 932 personer fra universitets- og høgskolesektoren og instituttsektoren, og det var disse som mottok invitasjonen til undersøkelsen. Se for øvrig fordelingen i vedleggtabell V1-V4 for brutto- og nettoutvalget etter kjønn, sektor, hovedstilling og fagområde. Nettoutvalget omtales i kapittel 2.3.

3.2 Spørreskjemaet

Spørreskjemaet tok utgangspunkt i innledende eksplorative intervjuer og i foreliggende undersøkelser, deriblant NIFUs undersøkelse til faglig vitenskapelig personale i UoH-sektoren høsten 2020. Vi tilpasset et spørsmålsbatteri herfra med en rekke delspørsmål knyttet til koronasitasjonen. Vi vurderte også spørsmål og erfaringer fra flere relaterte undersøkelser i Storbritannia og OECD, men endte i hovedsak opp med å utvikle egne spesialtilpassede spørsmål for den norske forskerpopulasjonen, vel to år etter utbruddet av koronapandemien. Flertallet av spørsmålene viser til forhold i 2022, med følgende unntak: Q11 (hjemmekontor), Q13 samt Q14 (møter og samarbeid) viser alle til «perioden før koronapandemien i 2020». Q16 (reiser) viser til «et normalår før 2020», Q20 viser til 2-års «perioden mars 2020 til mars 2022». Q21 og 2022 viser til 2021 (stillingsprosent og permisjon/sykemelding).

Spørreskjemaet kartla spesifikt følgende deltema:

- Bruk av hjemmekontor vs. Virksomhetens lokaler i 2022 og 2020
- Personlige/digitale møter og samarbeid i 2022 og 2020
- Forsknings- og utviklingsarbeidet herunder:
 - Endring i fokus for egen forskning under koronapandemien
 - Endring i forskningssamarbeid og formidling av egen forskning
 - Faglig samarbeid i eget forskningsmiljø i 2022 sammenlignet med 2020
 - Omfang av konferanse- og møtereiser med overnatting i 2022 og 2020
 - Årsaker til endringer i antall konferansereiser
 - Vesentlig forsinkelser (utover 3 mnd. I stipendiat/ postdoktor-stilling)
 - Forsinkelser i forskningsprosjekter (for øvrige forskere)
 - Årsaker til forsinkelser/utsettelse og betydningen av koronapandemien
 - Tilgang til koronakompensasjon ved vesentlig forsinkelse/utsettelse

I vedlegg 2 framkommer spørsmål og svarkategorier. Innledningsvis stilte vi tre spørsmål for å senere kunne gi ulike stillingsgrupper de mest aktuelle spørsmålene. Stipendiater og postdoktorer fikk en egen sekvens framdrift og forsinkelser, der de som var tre måneder eller mer forsinket, også fikk oppfølgende spørsmål. Respondenter i andre stillingskategorier som oppga forsinkelser/utsettelse, fikk delvis tilsvarende oppfølgende spørsmål.

Utover spørsmålet om hovedstilling i 2022, var det ingen obligatoriske spørsmål i spørreskjemaet. Skjemaet hadde i all hovedsak ikke relevant/kan ikke svare – eller andre indifferente svarkategorier. Dessuten var det mulig å spesifisere alternative tekstsvare i sju delspørsmål underveis samt i det avsluttende kommentarfeltet. NIFU og SSB utviklet i fellesskap et digitalt spørreskjema på norsk og en engelskspråklig versjon som respondentene selv kunne velge mellom. Få benyttet det engelskspråklige spørreskjemaet. Før lansering gjennomførte vi en forunder-

søkelse med et strategisk utvalg av respondenter og gjorde mindre tilpasninger av enkeltspørsmål i etterkant.

3.3 Datakvalitet og frafall

Fakta om datainnsamlingen

SSB sendte ut invitasjonen om å delta i undersøkelsen til 9 932 personer i universitets- og høgskolesektoren og instituttsektoren, 9. september 2022. Etter 11 dager ble det sendt en påminnelse per epost og etter 21 dager en påminnelse nummer to per SMS. Etter ytterligere en uke ble det sendt en siste påminnelse per epost. Vi benyttet epostadresser fra Kontakt- og reservasjonsregisteret, som inneholder kontaktopplysninger myndighetene bruker for å sende elektroniske meldinger og dokumenter. En klar fordel med å bruke dette registeret er at epostadressene forventes å ha høy kvalitet fordi kontaktinformasjonen der oppdateres regelmessig og dette er viktig for å kunne nå rekrutteringspersonalet som har ekstra høy mobilitet.

Vi mottok totalt 2 310 besvarte skjema³⁰ noe som gir en svarandel på 23,3 prosent. Dette er vesentlig lavere enn hva vi hadde håpet. Den lave svarprosenten har trolig flere årsaker, inklusive lavere interesse for den aktuelle tematikken. De siste 1–2 årene har det også vært gjennomført andre og lignende undersøkelser som korona-surveyen fra NIFU høsten 2020, deriblant medlemsundersøkelser fra Forskerforbundet og Stipendiatororganisasjonen i Norge. Enkelte kan også ha oppfattet høstens undersøkelse fra NIFU som mindre viktig, gitt at koronapandemien ikke lenger var akutt. Høsten 2022 var imidlertid en ny korona-bølge i emning noe som også kan ha gjort at flere nedprioriterte undersøkelsen på tross av at oppgitt svartid var 5–10 minutter. 99 prosent av respondentene brukte for øvrig under 8 minutter i gjennomsnitt på å besvare skjemaet.

Noe av bakgrunnen for den lave svarandelen kan dessuten skyldes en høy andel private epost-adresser som vi mottok fra Kontakt- og reservasjonsregisteret. Vel 45 prosent av bruttoutvalget vårt benyttet en Gmail-adresse, og invitasjonene til dette domenet kan i større grad enn invitasjoner til andre epost-domener, ha havnet i respondentenes spamfilter eller utløst varsel om nettfisking og svindelforsøk som fikk mange til å unngå å trykke på lenken til undersøkelsen³¹.

Vi finner videre at svarandelen blant respondenter med utenlandsk statsborgerskap var fem prosent lavere enn den gjennomsnittlige svarandelen i under-

³⁰ Omkring 200 av respondentene fullførte imidlertid ikke hele skjemaet.

³¹ Gmail-domenet varslet på første utsendelsesdag flere respondenter om å unngå å klikke på lenker til undersøkelsen i den tilsendte e-postinvitasjonen. Svarandelen blant Gmail-adressatene er omkring ti prosentpoeng lavere enn for de øvrige inviterte.

søkelsen høsten 2022³². Forskerpopulasjonen har vokst betydelig, og sammensetningen av rekrutteringspersonalet er vesentlig endret i løpet av de siste tjue årene. I 2020 var det eksempelvis 655 personer med utenlandsk statsborgerskap som avla doktorgrad i Norge sammenlignet med 81 personer i 2000³³. Totalt var 60 prosent av doktorandene norske statsborgere i 2020. Andelen nye doktorer med utenlandsk statsborgerskap er i flertall innen mat.nat. og teknologi fagområder dette året.

Den lave svarprosenten gjør at vi har gått nøye gjennom frafallet med tanke på senere spørreskjema til det samme panelet. Se nærmere i tabell V1-V4 i vedlegget av rapporten der vi sammenligner svarandeler med de ulike kategoriernes andel av bruttopopulasjonen de tilhørte. Vi har for øvrig ikke vektet datamaterialet som er benyttet i analysene i dette notatet.

Nærmere om respondentene

Instituttsektorens svarprosent var over 5 prosentpoeng høyere i nettoutvalget enn i bruttoutvalget jf. tabell v2. I universitets- og høyskolesektoren var det særlig helseforetakene med universitetssykehusfunksjon som bidro til den lave svarprosenten. Blant universitetene hadde OsloMet den høyeste svarprosent med over 30 prosent. Også Universitetet i Oslo, Universitetet i Bergen og Universitetet i Agder lå over gjennomsnittet, mens NTNU, Universitet i Stavanger, Universitetet i Sørøst-Norge og Universitet i Tromsø lå noe under den gjennomsnittet.

I bruttoutvalget var det 49 prosent kvinner og 51 prosent menn. I nettoutvalget var det imidlertid en klar overvekt av kvinner. Totalt har 1 257 kvinner og 1 053 menn deltatt i undersøkelsen (54%/46%) se tabell V1. Det er vanskelig å peke på en enkelt årsak til at såpass mange flere kvinner enn menn valgte å svare på undersøkelsen. Vi ser imidlertid ikke bort fra at kvinner generelt var noe mer interesserte i tematikken for undersøkelsen sammenlignet med menn. Dette kan ha sammenheng med at en høyere andel kvinner i undersøkelsen, særlig blant postdoktorer og kvinner i faste mellomstillinger, hyppigere rapporterer om forsinkelser i egen forskningsaktivitet grunnet koronapandemien.

De som svarte på undersøkelsen, var mellom 23 og 68 år gamle på telletidspunktet som var 1.10.2020. Gjennomsnittsalderen for bruttoutvalget var på 44,7 år. De som svarte på undersøkelsen var noe eldre med 46,3 år.

Tabell V4 viser svarandeler for de ni stillingsgruppene vi har sett på. Aller lavest var svarprosenten i gruppen Øvrig fast vitenskapelig personale. Dette er en liten stillingsgruppe med blant annet universitets- og høyskolelektorer og lege-

³² Spørreskjemaet hadde spørsmål om statsborgerskap. Skjemaet var tilgjengelig i både norsk og engelskspråklig versjon slik at dette ikke kan forklare at under 200 respondenter besvarte sistnevnte.

³³ <https://www.ssb.no/statbank/table/13522/>

spesialiststillinger. Svarprosenten blant professorene var litt over gjennomsnittet med 24 prosent.

For å sikre at vi fikk en tilstrekkelig svarandel blant rekrutteringspersonalet, trakk vi ut at 10 prosent flere i denne gruppen, sammenlignet med andre grupper. Svarprosenten blant stipendiatene og postdoktorene ble likevel lav med henholdsvis 22 og knapt 18 prosent.

Når det gjelder fordelingen på de ulike fagområdene viser resultatene at personer tilknyttet enheter som er definert som samfunnsvitenskapelige hadde en høyere andel svar i nettoutvalget enn deres andel utgjorde i bruttoutvalget (nærmere 27 prosent vs. 23 prosent totalt). Lavest svarprosent var det innenfor matematikk og naturvitenskap, det skyldes især få svar fra forskere, postdoktorer og spesielt stipendiatene.

18 prosent av respondentene i undersøkelsen oppga at de hadde utenlandsk statsborgerskap. (196 har ikke besvart det avsluttende spørsmålet om norsk/ ikke norsk statsborgerskap). Per i dag har SSB ikke informasjon om statsborgerskap for hele forskerpopulasjonen å sammenligne denne andelen med. 7 prosent valgte for øvrig å besvare det engelskspråklige spørreskjemaet.

Vedlegg

Vedlegg 1: Oversikt over brutto og nettoutvalg

Tabell V 1: Kjønnfordeling* i brutto- og nettoutvalget

	Antall respondenter	Andel respondenter (prosent)	Andel i brutto-utvalget (prosent)	Prosentdifferanse (netto-brutto)
Kvinne	1 257	54,5	49,7	4,8
Mann	1 053	45,5	50,3	-4,8
Totalt	2 310	100	100	0,0

* Basert på opplysninger fra Forskerpersonalregisteret i SSB per 1. oktober 2020

Tabell V 2: Sektortilknytning* i brutto- og nettoutvalget

	Antall respondenter	Andel respondenter (prosent)	Andel i brutto-utvalget (prosent)	Prosentdifferanse (netto-brutto)
Instituttsektoren	575	24,9	19,7	5,2
Universitets- og høyskolesektoren	1 735	75,1	80,3	-5,2
Totalt	2 310	100,0	100,0	0,0

* Basert på opplysninger fra Forskerpersonalregisteret i SSB per 1. oktober 2020

Tabell V 3: Fagområdefordeling* i brutto- og nettoutvalget

	Antall respondenter	Andel respondenter (prosent)	Andel i bruttoutvalget (prosent)	Prosentdifferanse (netto-brutto)
Humaniora og kunsthøgskolefag	240	10,4	11,4	-1,0
Samfunnsvitenskap	697	30,2	26,7	3,5
Matematikk og naturvitenskap	295	12,8	14,6	-1,8
Teknologi	341	14,8	15,8	-1,1
Medisin- og helsefag	624	27,0	27,6	-0,5
Landbruks- og fiskerifag og veterinærmedisin	113	4,9	3,9	1,0
Totalt	2 310	100,0	100,0	0,0

* Basert på opplysninger fra Forskerpersonalregisteret i SSB per 1. oktober 2020

Tabell V 4: Stillingsgrupper* i brutto- og nettoutvalget. Antall og prosentandeler.

	Antall respondenter*	Andel respondenter*)	Andel respondenter (2022**)	Andel i bruttoutvalget	Prosentdifferanse (brutto-netto)
Professor, inkl. dosent	558	24,2	19,9	17,2	2,7
Leder	34	1,5	1,9	1,3	0,6
Førsteamanuensis	304	13,2	15,4	12,7	2,7
Førstelektor	58	2,5	2,5	2,6	-0,1
Øvrig fastvit.	159	6,9	8,9 (annen hovedstilling)	10,4	-1,5
Postdoktorer.	106	4,6	4,5	6,1	-1,6
Forsker	511	22,1	23,8	20,5	3,3
Lege	107	4,6	(inkl. i annen hovedstilling)	7,5	-2,9
Stipendiat	473	20,5	18,5	21,7	-3,2
Totalt	2310	100,0	100	100,0	0,0

* Basert på opplysninger fra Forskerpersonalregisteret i SSB per 1. oktober 2020

** Basert på bakgrunnsspørsmålet om stillingstittel i 2022.

Vedlegg 2: Spørreskjemaet Forskerhverdag under pandemien. Høst 2022

Q1 Har du utført forsknings- og utviklingsaktiviteter (FoU) i 2022?

Ja; Nei; Ikke relevant/ kan ikke svare

Q2 Hvorfor har du ikke utført FoU-arbeid så langt i 2022?

(Vennligst oppgi hovedårsaken, kun ett valg)

FoU-aktiviteter inngår ikke i min hovedstilling

Sykdom/permisjon fra min hovedstilling forhindret meg

Andre arbeidsoppgaver forhindret meg

Manglet forskningsmidler

Nyansatt i stillingen

Ikke relevant/ kan ikke svare

Annet, vennligst spesifiser hovedårsaken

Q3 For å sikre at du får de mest relevante spørsmålene ber vi deg om at du oppgir stillingstittelen for din hovedstilling i 2022.

Professor/dosent

Førsteamanuensis

Førstelektor

Universitets- og høskolelektor

Forsker

Seniorforsker

Faglig leder

Postdoktor

Stipendiat

Annen hovedstilling

Q4 Er du blitt vesentlig forsinket (utover 3 måneder) i din ph.d/ post.doc.-stilling i forhold til opprinnelig prosjektplan?

Ja; Nei; Ikke relevant/ kan ikke svare

Q5 Hvor mye forsinket er du i forhold til opprinnelig prosjektplan?

3-6 måneder; 7-11 måneder; 12 måneder eller mer; Vet ikke

Q6 Har du per i dag ett eller flere forskningsprosjekter som er utsatt eller forsinket?

Ja; Nei; Ikke relevant

Q7 Hva var hovedgrunnen til denne utsettelsen/forsinkelsen? (Inntil 3 svar er tillatt.)

Annen pågående forskningsaktivitet

Egen/andres sykdom/permisjon

Forskningsmidler ble holdt tilbake/ trukket tilbake

Redusert forskningstid på grunn av nye undervisnings- eller veiledningsplaner

Redusert tilgang til mentorer/veiledere ved egen institusjon

Redusert tilgang til samarbeidspartnere ved egen institusjon

Redusert tilgang til samarbeidspartnere i forskningsmiljøer utenfor egen institusjon

Redusert tilgang til samarbeidspartnere i næringslivet eller i offentlig sektor

Manglende nøkkelpersonell med FoU-oppgaver

Manglende forsøkspersoner, pasienter, informanter eller respondenter

Manglende/reduert tilgang til nødvendig forskningsfasiliteter, eller -utstyr

Manglende/reduert tilgang til nødvendige forskningsdata eller forsøksdyr

Kan/vil ikke svare

Annet, vennligst spesifiser hovedårsaken

Q8 I hvilken grad har utsettelsen/forsinkelsen sammenheng med koronapandemien?

Svært stor grad; Stor grad; Noen grad; Liten grad; Ingen grad; Ikke relevant

Q9 Har du søkt om eller mottatt «koronakompensasjon» for denne utsettelsen/forsinkelsen?

Har ikke søkt

Har søkt og mottatt kompensasjon

Har søkt, men fått avslag

Har søkt, men ikke mottatt kompensasjon

Ikke relevant

Annet, vennligst oppgi

Q10 Hvilket av disse utsagnene stemmer best for deg i dag? (i en typisk arbeidsuke)

Jeg arbeider kun fra hjemmekontoret

Jeg arbeider kun i lokalene på arbeidsplassen

Jeg arbeider mest fra hjemmekontoret, men også noe i lokalene til arbeidsgiveren

Jeg arbeider mest i lokalene på arbeidsplassen, men noen få dager i måneden fra hjemmekontoret

Jeg arbeider mest i lokalene på arbeidsplassen, men noen få dager i uken fra hjemmekontoret

Ikke relevant/ kan ikke svare

Q11 Hvilket av disse utsagnene passet best for deg i perioden før koronapandemien i mars 2020?

Jeg arbeidet kun fra hjemmekontor

Jeg arbeidet kun i lokalene på arbeidsplassen

Jeg arbeidet mest fra hjemmekontoret og noe i lokalene til arbeidsgiveren

Jeg arbeidet mest i lokalene på arbeidsplassen, men noen få dager i måneden fra hjemmekontoret

Jeg arbeidet mest i lokalene på arbeidsplassen, men noen få dager i uken fra hjemmekontoret

Ikke relevant/ kan ikke svare

Q12 Hvordan møtes og samarbeider forskningsmiljøet ved ditt institutt/enhet i dag?

Kun fysiske møter/samarbeid

Hovedsakelig fysiske møter/samarbeid

Hovedsakelig digitale møter/samarbeid

Kun digitale møter/samarbeid

Vet ikke/vil ikke svare

Annet, vennligst spesifiser

Q13 Hvordan møttes og samarbeidet forskningsmiljøet ved ditt institutt/enhet før koronapandemien i mars 2020?

Kun fysiske møter/samarbeid

Hovedsakelig fysiske møter/samarbeid

Hovedsakelig digitale møter/samarbeid

Kun digitale møter/samarbeid

Vet ikke/vil ikke svare

Annet, vennligst spesifiser

Q14 Hvordan er det faglige samarbeidet i forskningsmiljøet ditt i dag sammenlignet med før koronapandemien startet i mars 2020?

Mye bedre; Bedre; Omtrent som før; Dårligere; Mye dårligere; Uendret; Vet ikke/vil ikke svare; Annet, vennligst oppgi

Q15 Hvor mange konferanse- og møtereiser med fly og overnatting anslår du at du vil gjennomføre i løpet av 2022?

Ingen; 1-3 reiser; 4-6 reiser; 7-9 reiser; 10-12 reiser; 13 eller flere reiser; Vet ikke/vil ikke svare

Q16 Hvor mange konferanse- og møtereiser med fly og overnatting anslår du at du gjennomførte i løpet av et normalår før 2020?

Ingen; 1-3 reiser; 4-6 reiser; 7-9 reiser; 10-12 reiser; 13 eller flere reiser; Vet ikke/vil ikke svare

Q17 Hvis det er en endring i antall konferanse- og møtereiser, vennligst oppgi den viktigste årsaken.

Restriksjoner/retningslinjer fra egen institusjon

Min egen prioritering av tid
Min egen prioritering av miljø
Endringer i mitt faglige behov
Endringer i tilbudet av fysiske møter/konferanser
Endringer i tilbudet av digitale konferanser
Vet ikke/vil ikke svare
Annet, vennligst oppgi

Q18 Har koronapandemien bidratt til å endre forskningen din på noen av følgende måter?

(Vennligst oppgi ett svar per rad.) Ja; Nei; Ikke relevant /kan ikke svare

Endret tematisk fokus
Bruk av nye metoder
Sterkere nasjonalt fokus
Sterkere internasjonalt fokus

Q19 Har du deltatt eller deltar du i forskningsaktiviteter som er knyttet til koronapandemien som tema? (Inntil 3 svaralternativer er tillatt)

Nei
Ja, deltok i prosjekt(er) som nå er avsluttet
Ja, deltar i pågående prosjekt(er)
Ja, deltar i søknad om framtidig prosjekt
Ikke relevant/ kan ikke svare

Q20 Samlet sett, hvor enig/uenig er du i følgende påstander om forskningen din under koronapandemien (perioden mars 2020 til mars 2022)?

Helt enig; Ganske enig; Verken enig eller uenig; Ganske uenig; Helt uenig; Ikke aktuelt

Jeg fikk mer tid til å konsentrere meg om forskningen
Koronasituasjonen frambragte ideer og kunnskapsbehov som jeg har fulgt opp eller vil følge opp i min egen forskning
På grunn av koronasituasjonen tok jeg i bruk andre metoder for empirisk arbeid
Koronasituasjonen hindret meg i å drive allmennrettet formidling
Koronasituasjonen skapte økt behov og/eller interesse for allmennrettet formidling av min forskning
Koronasituasjonen begrenset mitt samarbeid med kolleger og fagfeller ved egen institusjon
Koronasituasjonen begrenset mitt samarbeid med kolleger og fagfeller ved andre norske institusjoner
Koronasituasjonen begrenset mitt samarbeid med kolleger og fagfeller i utlandet
Koronasituasjonen hindret meg i å delta i samarbeidsprosjekter med aktører i samfunns- og næringsliv

Q21 Vennligst oppgi stillingsprosenten for din hovedstilling i 2021

Q22 Hadde du permisjon eller var du sykemeldt i til sammen 1 måned eller mer fra din hovedstilling i 2021?

Ja, omsorgspermisjon

Ja, i forbindelse med svangerskap og/eller fødsel

Ja, i forbindelse med egen sykdom eller sykdom i familien

Ja, i forbindelse med egen utdanning

Ja, i forbindelse med overgang til ny stilling

Nei

Q23 Hvilket statsborgerskap har du?

Norsk; Ikke norsk; Ønsker ikke svare

Q24 Kommentarer til undersøkelsen

Vedlegg 3: Svarfordelingen i enkeltspørsmål

Tabell V 5: FoU-aktivitet i 2022

q1FoUaktiv	Antall	Prosent
Ja	2146	92.9
Nei	146	6.3
Ikke relevant/ kan ikke svare	18	0.8
Total	2310	100.0

Tabell V 6: Årsaker til FoU-inaktivitet

q2FoUinaktiv	Antall	Prosent
FoU-aktiviteter inngår ikke i min hovedstilling	58	42.6
Annet, vennligst spesifiser hovedårsaken	26	19.1
Andre arbeidsoppgaver forhindret meg	24	17.6
Sykdom/permisjon fra min hovedstilling forhindret meg	11	8.1
Ikke relevant/ kan ikke svare	9	6.6
Nyansatt i stillingen	5	3.7
Manglet forskningsmidler	3	2.2
Total	136	100.0

Tabell V 7: Hovedstilling i 2022

q3Hovedstilling	Antall	Prosent
Professor/dosent	449	19.9
Stipendiat	418	18.5
Førsteamanuensis	348	15.4
Forsker	284	12.6
Seniorforsker	255	11.3
Annen hovedstilling	202	8.9
Universitets- og høyskolelektor	106	4.7
Postdoktor	101	4.5
Førstelektor	56	2.5
Faglig leder	42	1.9
Total	2261	100.0

Tabell V 8: Forsinket stipendiat/post.doc. stilling per 2022

q4forsinket_rekrutt	Antall	Prosent
Ja	309	59.7
Nei	197	38
Ikke relevant/ kan ikke svare	12	2.3
Total	518	100.0

Tabell V 9: Forsinkelse stipendiat/post.doc. stilling per 2022

q5forsinkelse_rekrutt	Antall	Prosent
3-6 måneder	122	38.1
7-11 måneder	96	30
12 måneder eller mer	84	26.3
Vet ikke	18	5.6
Total	3200	100.0

Tabell V 10: Forsinket forskningsprosjekt(er) 2022

q6forsinket_fp	Antall	Prosent
Ja	931	52.1
Nei	775	43.4
Ikke relevant	81	4.5
Total	1787	100.0

Tabell V 11: Hovedgrunnen til utsettelsen/forsinkelsen*

*q7a-n. Inntil 3 svar var mulig, N=1169	Antall	Prosent
Egen/andres sykdom/permisjon	349	29.9
Redusert forskningstid på grunn av nye undervisnings eller veiledningsplaner	241	20.6
Redusert tilgang til eksterne samarbeidspartnere	234	20
Annen forskningsaktivitet	217	18.6
Annet, vennligst spesifiser hovedårsaken	214	18.3
Manglende forsøkspersoner, pasienter, informanter eller respondenter	211	18
Manglende/redusert tilgang til nødvendige forskningsfasiliteter, eller -utstyr	189	16.2
Redusert tilgang til interne samarbeidspartnere	124	10.6
Manglende/redusert tilgang til nødvendige forskningsdata eller forsøksdyr	113	9.7
Redusert tilgang til mentorer/veiledere	101	8.6
Redusert tilgang til samarbeidspartnere i næringslivet eller i offentlig sektor	82	7
Manglende nøkkelpersonell med FoU-oppgaver	76	6.5
Forskningsmidler ble holdt tilbake /trukket tilbake	51	4.4
Kan/vil ikke svare	16	1.4

Tabell V 12: Forsinkelse sammenheng med korona

q8	Antall	Prosent
Svært stor grad	336	29.0
Stor grad	296	25.5
Noen grad	319	27.5
Liten grad	110	9.5
Ingen grad	79	6.8
Ikke relevant	20	1.7
Total	1160	100.0

Tabell V 13: Koronakompensasjon

q9	Antall	Prosent
q9flervalg		
Har ikke søkt	310	49.0
Har søkt og mottatt kompensasjon	131	20.7
Ikke relevant	89	14.1
Annet, vennligst oppgi	75	11.8
Har søkt, men fått avslag	14	2.2
Har søkt, men ikke mottatt kompensasjon	14	2.2
Total	633	100.0

Tabell V 14: Arbeidssted 2022

q10	Antall	Prosent
Jeg arbeider mest i lokalene på arbeidsplassen, men noen få dager i måneden fra hjemmekontoret	954	43.3
Jeg arbeider mest i lokalene på arbeidsplassen, men noen få dager i uken fra hjemmekontoret	476	21.6
Jeg arbeider mest fra hjemmekontoret, men også noe i lokalene til arbeidsgiveren	355	16.1
Jeg arbeider kun i lokalene på arbeidsplassen	336	15.2
Jeg arbeider kun fra hjemmekontoret	45	2.0
Ikke relevant/ kan ikke svare	39	1.8
Total	2205	100.0

Tabell V 15: Arbeidssted 2020

q11	Antall	Prosent
Jeg arbeidet kun i lokalene på arbeidsplassen	886	40.3
Jeg arbeidet mest i lokalene på arbeidsplassen, men noen få dager i måneden fra hjemmekontoret	799	36.3
Jeg arbeidet mest i lokalene på arbeidsplassen, men noen få dager i uken fra hjemmekontoret	230	10.5
Jeg arbeidet mest fra hjemmekontoret og noe i lokalene til arbeidsgiveren	148	6.7
Jeg arbeidet kun fra hjemmekontor	89	4.0
Ikke relevant/ kan ikke svare	47	2.1
Total	2199	100.0

Tabell V 16: Forskningsmiljø: digital og fysisk samhandling 2022

q12	Antall	Prosent
Hovedsakelig fysiske møter/samarbeid	1364	63.4
Hovedsakelig digitale møter/samarbeid	468	21.7
Annet, vennligst spesifiser	188	8.7
Vet ikke/vil ikke svare	55	2.6
Kun fysiske møter/samarbeid	51	2.4
Kun digitale møter/samarbeid	26	1.2
Total	2152	100.0

Tabell V 17: Forskningsmiljø: digital og fysisk samhandling 2020

q13	Antall	Prosent
Hovedsakelig fysiske møter/samarbeid	1005	46.5
Kun fysiske møter/samarbeid	901	41.7
Hovedsakelig digitale møter/samarbeid	99	4.6
Vet ikke/vil ikke svare	65	3.0
Annet, vennligst spesifiser	47	2.2
Kun digitale møter/samarbeid	43	2.0
Total	2160	100.0

Tabell V 18: Forskningsmiljøet, faglig samarbeid

q14	Antall	Prosent
Omtrent som før	1292	59.6
Dårligere	344	15.9
Bedre	172	7.9
Vet ikke/vil ikke svare	146	6.7
Uendret	76	3.5
Mye dårligere	62	2.9
Annet, vennligst oppgi	43	2.0
Mye bedre	33	1.5
Total	2168	100.0

Tabell V 19: Konferanse- og møtereiser 2022

q15	Antall	Prosent
Ingen	439	20.3
1-3 reiser	1196	55.4
4-6 reiser	348	16.1
7-9 reiser	88	4.1
10-12 reiser	46	2.1
13 eller flere reiser	27	1.3
Vet ikke/vil ikke svare	16	0.7
Total	2160	100.0

Tabell V 20: Konferanse- og møtereiser 2020

q16	Antall	Prosent
Ingen	127	5.9
1-3 reiser	938	43.4
4-6 reiser	582	26.9
7-9 reiser	212	9.8
10-12 reiser	116	5.4
13 reiser eller flere	104	4.8
Vet ikke/vil ikke svare	81	3.8
Total	2160	100.0

Tabell V 21: Viktigste årsak til endringer i antall konferansereiser

q17	Antall	Prosent
Min egen prioritering av tid	430	24.8
Endringer i tilbudet av fysiske møter/konferanser	248	14.3
Endringer i tilbudet av digitale konferanser	239	13.8
Vet ikke/vil ikke svare	201	11.6
Annet, vennligst oppgi	188	10.9
Min egen prioritering av miljø	156	9.0
Restriksjoner/retningslinjer fra egen institusjon	139	8.0
Endringer i mitt faglige behov	131	7.6
Total	1732	100.0

Tabell V 22: Endret tematisk fokus

q18a	Antall	Prosent
Nei	1595	76.9
Ja	318	15.3
Ikke relevant/kan ikke svare	161	7.8
Total	2074	100.0

Tabell V 23: Bruk av nye metoder

q18b	Antall	Prosent
Nei	1402	67.8
Ja	512	24.8
Ikke relevant/kan ikke svare	153	7.4
Total	2067	100.0

Tabell V 24: Sterkere nasjonalt fokus

q18c	Antall	Prosent
Nei	1571	76.3
Ja	246	11.9
Ikke relevant/kan ikke svare	242	11.8
Total	2059	100.0

Tabell V 25: Sterkere internasjonalt fokus

q18d	Antall	Prosent
Nei	1632	79.0
Ikke relevant/kan ikke svare	247	12.0
Ja	186	9.0
Total	2065	100.0

Tabell V 26: Forskningsaktiviteter knyttet til koronapandemien som tema

q19 (N=2117)	Antall	Prosent
a. Nei, ingen forskningsaktiviteter	1640	77.5
b. Ja., avsluttet forskningsprosjekt	231	10.9
c. Ja, pågående forskningsprosjekt	240	11.3
d. Ja, deltar i søknad om prosjekt	37	1.7

Tabell V 27: Utsagn om egen forskning under koronapandemien

	Helt enig	Ganske enig	Verken enig eller uenig	Ganske uenig	Helt uenig	Ikke aktuelt/kan ikke svare	N
q20a Jeg fikk mer tid til å konsentrere meg om forskningen	11.1	21.9	24.1	18.3	22.5	2.1	2103
q20b Koronasituasjonen frambragte nye ideer og kunnskapsbehov som jeg har fulgt opp eller vil følge opp ...	4.9	18.5	23.2	15.7	28.4	9.2	2102
q20c Jeg tok i bruk andre metoder for empirisk arbeid	7.2	19.2	19.2	14.3	27.4	12.6	2100
q20d Koronasituasjonen hindret meg i å drive allmennrettet formidling	10.1	27.3	23.5	13.9	13.6	11.6	2095
q20e Koronasituasjonen skapte økt behov og/eller interesse for allmennrettet formidling	2.7	8.9	32.2	15.9	25.5	14.9	2099
q20f Koronasituasjonen begrenset samarbeid med kolleger og fagfeller ved egen institusjon	23.0	38.3	15.4	12.5	8.5	2.2	2094
q20g Koronasituasjonen begrenset samarbeid med andre norske institusjoner	21.4	32.3	19.0	12.2	8.7	6.3	2104
q20h Koronasituasjonen begrenset mitt samarbeid med kolleger og fagfeller i utlandet	29.2	27.8	15.4	11.0	9.5	7.1	2104
q20i Koronasituasjonen hindret meg i å delta i samarbeidsprosjekter med aktører i samfunns- og næringsliv	12.8	19.3	24.5	9.2	9.4	24.9	2103

Tabell V 28: Permisjon/sykemelding i til sammen 1 måned eller med i hovedstilling 2021

Q22 (N=2113)	Prosent
Nei	81.2
Ja, i forbindelse med egen sykdom eller sykdom i familien	12
Ja, i forbindelse med svangerskap og/eller fødsel	4.7
Ja, omsorgspermisjon	2.1
Ja, i forbindelse med overgang til ny stilling	0.8
Ja, i forbindelse med egen utdanning	0.7

Tabell V 29: Statsborgerskap 2022

q23	Antall	Prosent
Norsk	1728	81.7
Ikke norsk	370	17.5
Ønsker ikke å svare	16	0.8
Total	2114	100.0

Tabelloversikt

Tabell V 1: Kjønnfordeling* i brutto- og nettoutvalget.....	50
Tabell V 2: Sektortilknytning* i brutto- og nettoutvalget.....	50
Tabell V 3: Fagområdefordeling* i brutto- og nettoutvalget.....	51
Tabell V 4: Stillingsgrupper* i brutto- og nettoutvalget. Antall og prosentandeler.	51
Tabell V 5: FoU-aktivitet i 2022.....	57
Tabell V 6: Årsaker til FoU-inaktivitet.....	57
Tabell V 7: Hovedstilling i 2022	57
Tabell V 8: Forsinket stipendiat/post.doc. stilling per 2022	58
Tabell V 9: Forsinkelse stipendiat/post.doc. stilling per 2022	58
Tabell V 10: Forsinket forskningsprosjekt(er) 2022	58
Tabell V 11: Hovedgrunnen til utsettelsen/forsinkelsen*	58
Tabell V 12: Forsinkelse sammenheng med korona.....	59
Tabell V 13: Koronakompensasjon	59
Tabell V 14: Arbeidssted 2022.....	59
Tabell V 15: Arbeidssted 2020.....	60
Tabell V 16: Forskningsmiljø: digital og fysisk samhandling 2022.....	60
Tabell V 17: Forskningsmiljø: digital og fysisk samhandling 2020.....	60
Tabell V 18: Forskningsmiljøet, faglig samarbeid.....	60
Tabell V 19: Konferanse- og møtereiser 2022	61
Tabell V 20: Konferanse- og møtereiser 2020	61
Tabell V 21: Viktigste årsak til endringer i antall konferansereiser	61
Tabell V 22: Endret tematisk fokus.....	61
Tabell V 23: Bruk av nye metoder	62
Tabell V 24: Sterkere nasjonalt fokus	62
Tabell V 25: Sterkere internasjonalt fokus.....	62

Tabell V 26: Forskningsaktiviteter knyttet til koronapandemien som tema.....	62
Tabell V 27: Utsagn om egen forskning under koronapandemien.....	63
Tabell V 28: Permisjon/sykemelding i til sammen 1 måned eller med i hovedstilling 2021.....	63
Tabell V 29: Statsborgerskap 2022.....	63

Figuroversikt

Figur 2-1 Konsentrasjon om forskning samlet sett under koronapandemien: «Jeg fikk mer tid til å konsentrere meg om forskningen». Prosent (N= 2103).....	12
Figur 2-2 Konsentrasjon om forskning høsten 2022 etter sektor: «Jeg fikk mer tid til å konsentrere meg om forskningen». Prosent (N= 2103).....	13
Figur 2-3 «På grunn av koronasituasjonen tok jeg i bruk andre metoder for empirisk arbeid» etter kjønn. Prosent (N= 2100).....	15
Figur 2-4 Nye metoder etter fagområde. «Har koronapandemien bidratt til å endre forskningen din på noen av følgende måter?» Prosent (N= 2067).....	16
Figur 2-5 Endret tematisk fokus etter fagområde. «Har koronapandemien bidratt til å endre forskningen din på noen av følgende måter?» Prosent (N= 2074).....	17
Figur 2-6 Pågående forskningsaktivitet knyttet til pandemien etter fagområde. «(...) deltar du i forskningsaktiviteter som er knyttet til koronapandemien som tema? Ja, deltar i pågående prosjekt(er). Prosent (N= 2117).....	18
Figur 2-7. «Er du blitt vesentlig forsinket (utover 3 måneder) i din ph.d./ post.doc.stilling i forhold til opprinnelig prosjektplan?». Prosent (N= 518).....	20
Figur 2-8. «Hvor mye forsinket er du i forhold til opprinnelig prosjektplan?». Prosent (N= 320).	20
Figur 2-9. «Hva var hovedgrunnen til denne utsettelsen/forsinkelsen?» Stipendiater og postdoktorer i 2022. Prosent (N= 300).....	22
Figur 2-10. «I hvilken grad har utsettelsen/forsinkelsen sammenheng med koronapandemien?». Stipendiater og postdoktorer i 2022. Prosent (N= 300).	24
Figur 2-11. «Har du per i dag ett eller flere forskningsprosjekter som er utsatt eller forsinket?». Prosent (N=1733).....	25
Figur 2-12. «Hva var hovedgrunnen til denne utsettelsen/forsinkelsen?». Prosent (N=1169).....	26
Figur 2-13. «I hvilken grad har utsettelsen/forsinkelsen sammenheng med koronapandemien?» etter stillingsgrupper. Prosent (N=1160).....	28

Figur 2-14. «I hvilken grad har utsettelsen/forsinkelsen sammenheng med koronapandemien?» etter sektor. Prosent (N=1160).....	28
Figur 2-15. Arbeidssted før pandemien og høsten 2022. «Hvilket av disse utsagnene stemmer best for deg i dag» /«(...) i perioden før koronapandemien i mars 2020?» Prosent (N=2199/2205).....	30
Figur 2-16. «Hvordan møtes og samarbeider forskningsmiljøet ved ditt institutt/enhet i dag?»/ «Hvordan møttes og samarbeidet forskningsmiljøet (...) før koronapandemien i mars 2020?». Prosent (N=2160/2152).....	32
Figur 2-17. Endring i samarbeid etter stillingsgruppe. «Hvordan er det faglige samarbeidet i forskningsmiljøet ditt i dag sammenlignet med før koronapandemien startet i mars 2020?» Prosent (N=2168).....	33
Figur 2-18. «Koronasituasjonen begrenset mitt samarbeid med kolleger og fagfeller ved egen institusjon» etter stillingsgruppe. Prosent (N=2094).....	35
Figur 2-19. «Koronasituasjonen begrenset samarbeidet med kolleger og fagfeller ved» henholdsvis egen institusjon, andre norske institusjoner og i utlandet). Prosent (N=2094-2104).....	36
Figur 2-20. «Koronasituasjonen skapte økt behov for og eller interesse for (...)» og «koronasituasjonen hindret meg i å drive allmennrettet formidling». Prosent (N=2099/ 2094).....	37
Figur 2-21. «Hvor mange konferanse- og møtereiser med fly og overnatting anslår du at du vil gjennomføre i løpet av 2022?» og «(...) at du gjennomførte i løpet av et normalår før 2020?». Prosent (N=2160).	38
Figur 2-22. «Hvis det er en endring i antall konferanse- og møtereiser, vennligst oppgi den viktigste årsaken». Prosent (N=1732).....	40
Figur 2-23. Ordsky basert på svarene i det avsluttende kommentarfeltet.....	41
Figur 2-24. Tematisk oversikt over kommentarer til undersøkelsen. Prosent (N=236)	42

Nordisk institutt for studier av
innovasjon, forskning og utdanning

Nordic institute for Studies in
Innovation, Research and Education

www.nifu.no